

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalipalvelutyö

2016

Alas Ali ja Sanni Lindroos

TOISEN POLVEN MAAHANMUUTTAJANUORTEN HAASTEET JA TUEN TARPEET TOISEN ASTEEN KOULUTUKSESSA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Alas Ali ja Sanni Lindroos

TOISEN POLVEN MAAHANMUUTTAJANUORTEN HAASTEET JA TUEN TARPEET TOISEN ASTEEN KOULUTUKSESSA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia toisen sukupolven maahanmuuttajataustaisten nuorten haasteita ja tuen tarpeita toisen asteen koulutuksessa. Tutkimus on tehty Turussa vuonna 2015 alkaneessa Aqoon-hankeessa, jota hallinnoi Turun Kanava Nuoriso ry. Hankkeen rahoittaa Raha-automaattiyhdistyksen ”Paikka auki – nuoret työelämään” avustusohjelma. Tutkimuksessa on selvitetty minkälaista tukea nuoret saavat koulusta, perheeltä, ystäviltä, Aqoon-hankkeelta ja muista verkostoista koulunkäyntiin liittyen. Tutkimuksen tulokset palvelevat Turun Kanava Nuorisoa ry:tä ja muita asiasta kiinnostuneita tahoja.

Tutkimusaihe on ajankohtainen, kun toisen polven maahanmuuttajataustaisten nuorten määrä on kasvussa Turussa ja koko Suomessa. Toisen polven maahanmuuttajataustaisilla on myös kantaväestöön verrattuna suurempi riski pudota toisen asteen koulutuksesta. Tutkimus on tehty kvalitatiivisena tutkimuksena ja menetelmänä on käytetty puolistrukturoitua haastattelua. Tutkimuksessa on haastateltu kuutta nuorta ja aineistoa on analysoitu sisällönanalyysimenetelmällä.

Yleisesti aiempi tutkimus osoittaa, että toisen polven maahanmuuttajataustaisilla oppilailla on kantaväestöön verrattuna suurempi riski pudota toisen asteen koulutuksesta. Tutkimuksessamme ilmeni, että nuoret tarvitsevat enemmän tietoa ja ohjausta erilaisiin koulutusaloihin liittyen. Nuoret tarvitsevat tukea muilta tahoilta, jos heidän vanhempansa eivät tunne Suomen koulutusjärjestelmää. Nuorilla näytti olevan haasteita myös identiteettiin liittyen, kun he eivät kokeneet täysin samaistuvansa kumpaankaan vanhempien lähtömaan tai valtaväestön kulttuuriin. Tutkimuksessa haastatelluilla nuorilla oli korkeat tavoitteet koulutuksen suhteen ja halu menestyä elämässään.

ASIASANAT:

(Nuoriso, koulutus, monikulttuurisuus, syrjäytyminen, maahanmuuttajatausta, nuoret, kolmas sektori, vertaistuki.)

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme of social services | Social service work

2016 | 53 + 3 pages

Sirppa Kinos

Alas Ali and Sanni Lindroos

THE CHALLENGES AND NEEDS FOR SUPPORT OF SECOND GENERATION IMMIGRANTS IN UPPER SECONDARY SCHOOL

The main objective of this research was to investigate the challenges faced by second generation immigrant youth and their needs for support in upper secondary school. The research was conducted alongside Turun Kanava Nuorisori's "Aqoon project" in the beginning of the year 2015 in Turku. The project was funded by Finnish Slot Machine Association as part of the "Open place – youth for employment support program. The study has through different dimensions looked at what kind of support youth get from schools, family, friends, Aqoon project as well as other interested parties. The results of this research will be used by Turun Kanava Nuorisori as well as other interested parties.

The subject of this study is relatively a topical theme due the increasing number of second generation immigrant youth in the city Turku and the whole Finland. The study was conducted through qualitative research method and semi-structured interview was used. A total of six youngsters aged between 16-18 years old was interviewed and data was analyzed using content analysis method.

The preview studies has revealed that second generation immigrant youth are at higher risk compared to their Finnish counterparts in terms of dropping out from secondary schools. Furthermore, the study has revealed that youth with immigrant background need more information and a variety of educational guidance and assistance particularly those whose parents have limited knowledge about Finnish educational system. Significantly, the study also found that youth seem to face a unique set of cultural challenges including identity and sense of belonging. All those interviewed during the study had higher and stronger commitment to education and desire to succeed in life.

KEYWORDS:

(Youth, Education, Multiculturalism, Social exclusion, Immigrant, Teenagers, Third sector, Peer support.)

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA	8
2.1 Suomen koulutusjärjestelmä	8
2.2 Maahanmuuttajat ja toisen sukupolven nuoret Turussa	10
2.3 Turun Kanava Nuoriso ry ja Aqoon-hanke	12
3 TOISEN POLVEN MAAHANMUUTTAJANUORTEN HAASTEET JA TUEN TARPEET	15
3.1 Maahanmuuttajataustaisten nuorten syrjäytymisriskit koulutuksesta	15
3.2 Nuorten koulukäynnin tuen tarve ja elämänhallinta	18
3.3 Koulun ulkopuolinen tuki, perhe ja kolmas sektori	20
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	21
4.1 Tutkimuksen tehtävä, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	21
4.2 Tutkimusmenetelmien valinta ja aineiston hankinta	21
4.3 Tutkimusryhmän valinta ja rajaus	23
4.4 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi	23
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	26
5.1 Koulu	26
5.2 Perhe	29
5.3 Ystävyysuhteet	32
5.4 Aqoon-hanke	34
5.5 Muut tukiverkostot	38
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	39
7 POHDINTA	46
7.1 Tavoitteiden ja menetelmien valinnan tarkastelu	46
7.2 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointi	46
7.3 Jatkotutkimuksen ideat	47
LÄHTEET	49

TERMILUETTELO

Nuoriso Nuoruus tarkoittaa 15–20 ikävuosia, jolloin nuori käy varhais-, keski- ja myöhäisnuoruuden vaiheet. Suomen lain mukaan kaikki alle 29-vuotiaat määritellään nuoriksi (Finlex 2016.)

Koulutus Koulutus jaotellaan tutkintoon johtaviksi ja tutkintoon johtamattomiksi (esim. täydennyskoulutus). Tutkimuksessamme koulutuksella tarkoitetaan peruskoulua, ammatillista koulutusta ja lukiokoulutusta (Tilastokeskus 2016.)

Syrjäytyminen Syrjäytyminen on monimuotoinen käsite ja se liittyy moneen aihealueeseen. Se voidaan nähdä yksilön ja yhteisön välisten siteiden heikkene misenä. Syrjäytyminen on usein seurausta työttömyydestä, köyhyydestä ja yhteiskunnan ulkopuolelle joutumisesta (Helsingin yliopisto 2016.)

Monikulttuurisuus Monikulttuurisuus on laaja käsite ja sillä voidaan tarkoittaa esimerkiksi rotua, etnisyyttä, uskontoa, ikää tai sukupuolta. Monikulttuurisuutta tarkastelemme tässä opinnäytetyössä nuorisokulttuurin ja etnisen taustan näkökulmasta (Jyväskylän yliopisto 2016.)

Maahanmuuttajataustaiset nuoret Nuoret, jotka ovat syntyneet Suomessa tai tulleet Suomeen alle kouluikäisinä ja joiden vanhemmat ovat maahanmuuttajia (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015.)

Kolmas sektori Kolmas sektori on yksityisten, julkisen ja perheiden väliin jäävä yhteiskunnallinen sektori, jonka tunnuspiirteenä on voittoa tavoittelematon talous. Kolmannen sektorin toimijat ovat esimerkiksi yhdistyksiä, kansalaisjärjestöjä, säätiötä ja osuuskuntia (Jyväskylän yliopisto 2016.)

Vertaistuki Omien ajatuksien ja kokemusten vaihtaminen samassa elämäntilanteessa olevien ihmisten kanssa. Vertaistuen kautta ihminen voi saada kokemuksen, ettei ole yksin elämäntilanteessaan (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2016.)

1 JOHDANTO

Suomeen tulevien maahanmuuttajien määrä on ollut nousussa 1990-luvulta lähtien. Suomessa asui vuonna 2014 310 000 vieraskielistä. Tilastokeskuksen mukaan maahanmuuttajataustaisen väestön ikärakenne on nuorempi kantaväestöön verrattuna. Tämän vuoksi toisen sukupolven maahanmuuttajalasten ja -nuorten määrä tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Maahanmuuttoa on tutkittu Suomessa melko paljon, mutta lähinnä ensimmäisen polven maahanmuuttajien, siirtolaisuuden sekä kotoutumisen näkökulmasta. Kiinnostus toisen polven maahanmuuttajataustaisiin ihmisiin tutkimuskohteena on lisääntynyt 1990-luvulla Suomeen tulleiden maahanmuuttajien lapsien aikuistumisen myötä. Toisen sukupolven kokemuksia, haasteita ja tuen tarpeita tulisi selvittää, jotta voidaan ehkäistä mm. syrjäytymistä ja osattomuutta. Jos nuorten kokemuksia ei kuulla ja tuen tarpeisiin vastata, tulee se kalliiksi myös yhteiskunnalle. Pelkästään yksi syrjäytynyt nuori maksaa valtiontalouden tarkastusviraston arvion mukaan yhteiskunnalle miljoona euroa (THL 2016). Lisäksi julkisessakin keskustelussa toinen polvi on tullut esiin usein erilaisten ongelmien, kuten islamistisen radikalisoitumisen ja koulujen eriarvoistumisen kautta. Toisen polven tuen tarpeisiin ja haasteisiin vastaaminen on siis tärkeää niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta.

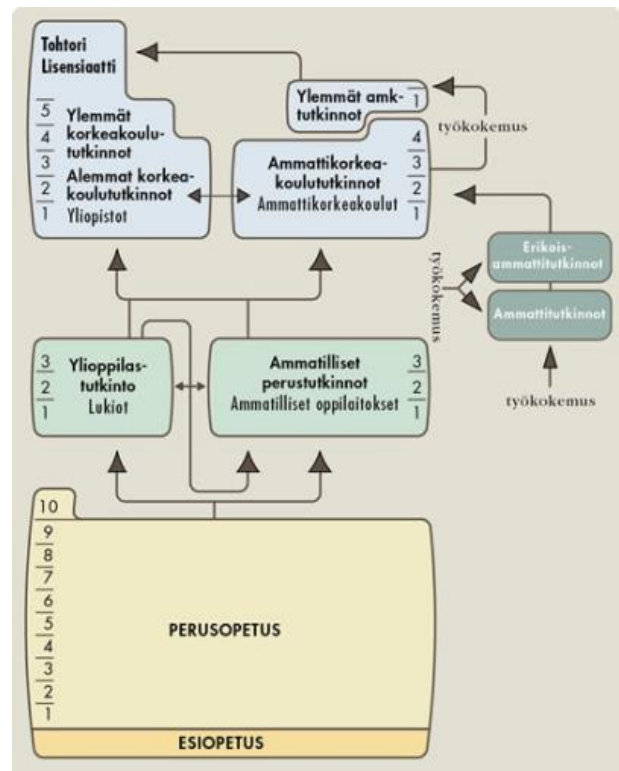
Teimme tutkimuksen Turun Kanava Nuorison ry:n hallinnoiman Aqoon-hankkeeseen, jonka tavoitteena on tukea maahanmuuttajataustaisia nuoria koulunkäynnissä, nuorten oma-aloitteisuudessa, elämänhallinnan tukemisessa ja maahanmuuttajataustaisten vanhempien ja koulujen kahdensuuntaisen ymmärryksen ja luottamuksen rakentamisessa. Hankkeen kohderyhmänä ovat toisen asteen koulutuksissa olevat maahanmuuttajataustaiset nuoret. Tutkimuksemme aihe oli tutkia toisen sukupolven maahanmuuttajataustaisten nuorten haasteita ja tuen tarpeita toisen asteen koulutuksessa. Tutkimuksemme oli laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus ja teimme tutkimuksen puolistrukturoituina haastatteluina. Tutkimusta varten haastattelimme kuutta toisen sukupolven maahanmuuttajataustaista nuorta. Tutkimustuloksesta saatujen tietojen avulla Turun Kanava Nuorisory kehittää palveluitaan vastatakseen nuorten tarpeisiin.

Tutkimuksessa käymme ensin läpi tutkimusaiheen taustaa, jossa selvitämme lyhyesti Suomen koulutusjärjestelmän, yleisesti maahanmuuttajataustaisen väestön Turussa ja Suomessa sekä Turun Kanava Nuoriso ry:n ja Aqoon-hankeen. Tämän jälkeen käymme läpi toisen polven maahanmuuttajataustaisten nuorten riskit syrjäytyä toisen asteen koulutuksesta, heidän haasteita ja tuen tarvetta sekä tahoja, joilta nuoret saavat tukea. Tämän jälkeen esittelemme tarkemmin tutkimuksen toteuttamisen, tutkimuksen tehtävän, tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Käymme tutkimuksen toteutuksen jälkeen läpi tutkimuksen tulokset. Lopuksi esitellään vielä johtopäätökset sekä pohdinta.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

2.1 Suomen koulutusjärjestelmä

Suomen koulutusjärjestelmä ryhmitellään koulutusasteisiin. Kun on suorittanut alemman asteen opinnot, voi opiskella ylemmän asteen koulutuksissa. Suomen koulutusta ohjataan lainsäädännöllä ja sille määritellään tavoitteet kunkin koulutussektorin lainsäädännössä. Lainsäädännön ohella koulutuksen laadunvarmistamiseen kuuluvat opetussuunnitelmien ja näyttötutkintojen perusteet, koulutuksen järjestämis- ja toimiluvat sekä ulkoinen arviointi. Tärkeä osa laadunvarmistusta ovat opettajien kelpoisuutta koskevat säädökset (Opetushallitus 2016.) Jalosen mukaan virallisella tasolla koulutusjärjestelmä pyrkii vähentämään eriarvoisuutta eri yhteiskuntaluokkien välillä tarjoamalla ilmaisen koulutuksen kaikille (Jalonen 2001, 11). Suomessa on elinikäisen oppimisen henki ja aikuis-koulutusta on tarjolla kaikilla koulutusasteilla. Aikuiskoulutuksessa huomioidaan opiskelijan aikaisemmat taidot, tiedot, työkokemukset ja elämäntilanne.

Kaavio 1. Suomen koulutusjärjestelmä (Opetushallitus 2016).

Peruskoulu

Oppivelvollisuus alkaa 7-vuotiaana ja kestää yhdeksän vuotta. Peruskoulu jaetaan alakouluun (1.-6. luokka) ja yläkouluun (7.-9. luokka). Peruskoulunsa suorittaneella henkilöllä on mahdollisuus hakea joko lukioon tai ammatilliseen koulutukseen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.)

Ammatillinen koulutus ja lukio

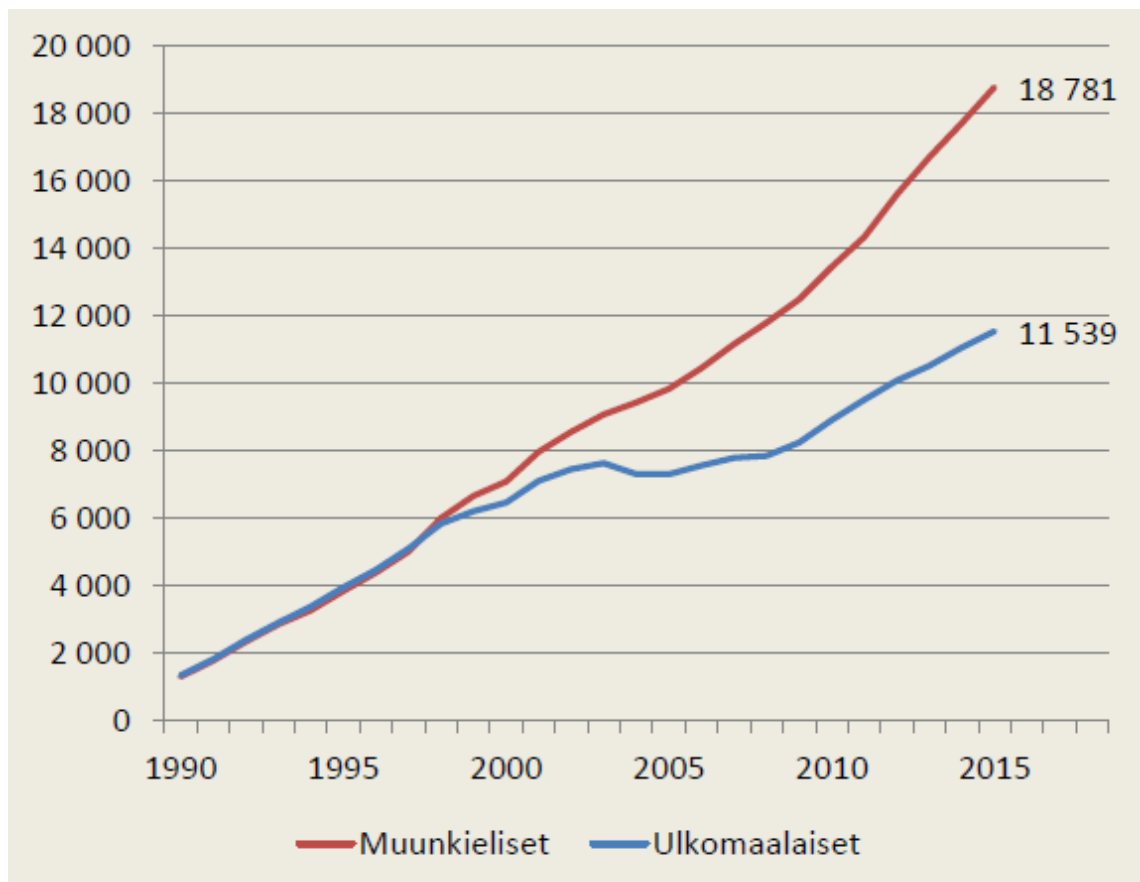
Peruskoulun jälkeen seuraava koulutusaste on toisen asteen koulutus, joka sisältää lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen ammatilliset perustutkinnot, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot. Lukiokoulutus on yleissivistävä ja valmistaa ylioppilastutkintoon. Lukio kestää yleisimmin kolme vuotta. Ammatilliset koulutukset antavat mahdollisuuden pätevätyä työelämään ja antaa tarvittavan ammatillisen osaamisen perustaidot. Ammatillisen perustutkinnon laajuus on 120 opintoviikkoa ja se kestää yleensä noin kolme vuotta. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ovat ammatillista lisäkoulutusta. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot voidaan suorittaa näyttötutkintoina, joihin järjestetään valmistavaa koulutusta. Lisäksi Suomessa on myös mahdollisuus suorittaa samanaikaisesti kaksoistutkintoa eli lukio ja ammattitutkinto yhtäaikaaisesti (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.)

Korkeakoulutus

Lukion ja ammatillisen koulutuksen jälkeen voi hakea opiskelemaan korkeakoulutukseen. Korkeakoulutusta annetaan yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Yliopisto-opiskelussa korostuu enemmän tieteellinen tutkimus ja siihen perustuvat opetukset. Ammattikorkeakouluopiskelu tarjoaa enemmän käytännönläheistä opetusta. Yliopistoissa suoritetaan ensin alempi korkeakoulututkinto, jonka jälkeen voi suorittaa ylempiä korkeakoulututkintoja sekä tieteellisiä jatkotutkintoja, joita ovat lisensiaatin ja tohtorin tutkinnot. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen kestää 3,5 - 4,5 vuotta. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon edellytyksenä on ammattikorkeakoulututkinto tai muu soveltuva tutkinto sekä vähintään kolmen vuoden työkokemus aiemman tutkinnon suorittamisen jälkeen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.)

2.2 Maahanmuuttajat ja toisen sukupolven nuoret Turussa

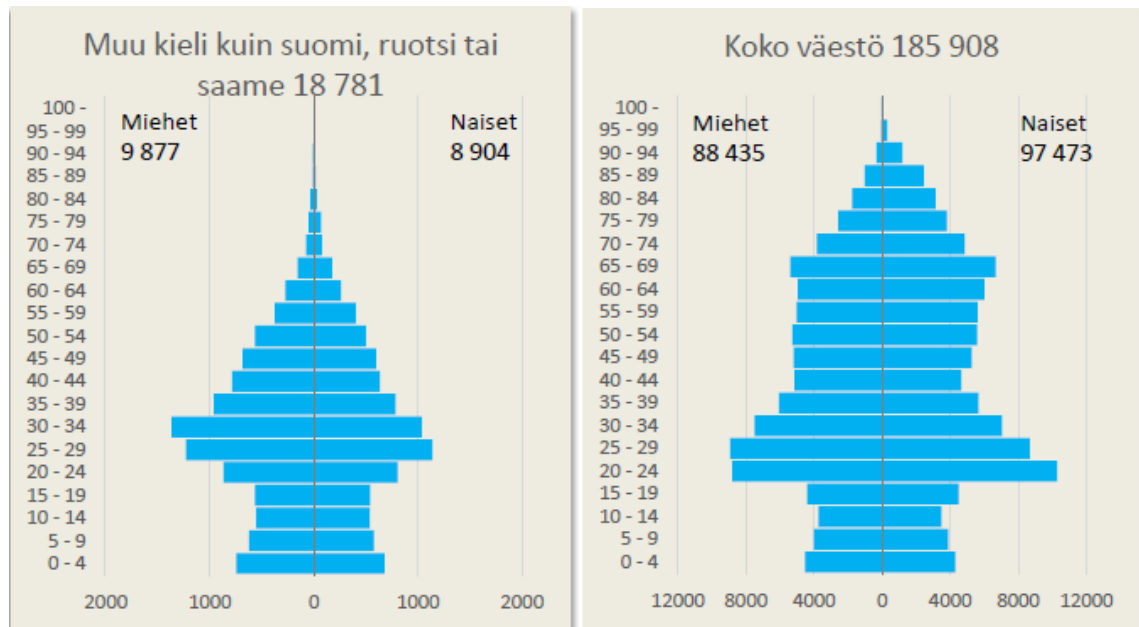
Tilastokeskuksen mukaan Suomessa asui vuonna 2014 lopussa 310 000 vieraskielistä ihmistä, joiden äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame (Tilastokeskus 2016). Turun seudulla maahanmuuttajien määrä on koko ajan lisääntymässä. Turkuun muuttavista asukkaista suurin osa on maahanmuuttajataustaisia. Vuoden 2015 lopussa Turussa asui 18 781 vieraskielistä henkilöä. (Kimmo Lemmetyinen, 7.5.2015). Vuonna 2015 lisäys oli 1054 henkilöllä.

Kuvio 1. Muun kielisten määrän lisäys Turussa vuosina 1990 - 2015 (Turun kaupunki 2016).

Yllä olevassa kuviossa nähdään kuinka Turussa asuvien muun kielisten määrä on kasvanut. Kahdessa ja puolessa vuosikymmenessä muun kielisten määrän kasvu on vähän vajaa 17 000. Suomalaiset koulut moninaistuvat ja eri taustaisten oppilaiden opetusryhmät ovat arkipäivää etenkin suurissa kaupungeissa. Suo-

messa viralliset kielet ovat suomen lisäksi ruotsin ja saamen kielet, mutta Suomessa puhutaan myös etnisten vähemmistöjen kieliä. Vuonna 2013 muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvia oli noin 10 prosenttia ja suurimmat kieliryhmät olivat venäjän, viron ja somalin kieliset (Sahlberg 2015, 24).

Kuvio 2. Muun kielisten ja koko väestön määrä Turussa 31.12. 2015 (Turun kaupunki 2016).

Tilastokeskuksen mukaan muun kielisten ikärakenne poikkeaa selvästi suomalaistaustaisista. Muun kielisistä suurin osa on työikäisiä eli 15 – 64 vuotiaita. Vuonna 2015 muun kielisistä 76% oli työikäisiä, kun vastaavasti suomalaistaustaisista 63% oli työikäisiä (Tilastokeskus 2016.) Vieraskielisten väestön ikärakenne nähdään myös kuviossa. Toisen asteen koulutuksissa olevien maahanmuuttajaopiskelijoiden määrä on ollut myös viime vuosina tasaisessa kasvussa. Heitä koskevat Suomessa samat ammattitaitovaatimukset kuin kantaväestöön kuuluville suomalaisille oppilaille heidän opiskellessaan esim. ammatillista tai ylioppilastutkintoa.

2.3 Turun Kanava Nuoriso ry ja Aqoon-hanke

Turun Kanava Nuoriso ry on maahanmuuttajanuorille organisoitua toimintaa järjestävä kansalaisjärjestö. Toiminnan kohderyhmänä ovat Turun kaupungissa ja sen lähikunnissa asuvat, pääsääntöisesti 13–29-vuotiaat maahanmuuttajanuoret. Yhdistys tuottaa erilaisia toimintoja nuorille ja heidän vanhemmilleen. Näitä toimintoja ovat esimerkiksi koulunkäynnin tukeminen, kansalaistaitojen vahvistaminen, harrastus ja vapaa-ajan vieton mahdollisuudet ja nuorten oman identiteettin vahvistamisen tukeminen. Yhdistys järjestää nuorten vanhemmille myös seminaareja ja koulutuksia mm. lasten kasvatuksesta ja Suomen koulutusjärjestelmästä. Yhdistyksellä on tällä hetkellä menossa kolme hanketta. Hankkeiden tarkoituksena on tukea peruskouluikäisten kouluvalmiuksia ja nuorten kansalaisvalmiuksien edistämistä. Yhdistys järjestää erilaista toimintaa, liikuntakerhoja, turnauksia, läksykerhotoimintaa ja jopa leirejä ulkomaille. Yhdistyksellä on kolme kokopäiväistä työntekijää ja lisäksi kaksi tuntityöntekijää, jotka toimivat ohjaajina ja opettajina.

Aqoon-hanke on Turun kanava nuorison hallinnoima projekti. Projektin rahoittaa raha-automaattiyhdistyksen ”Paikka auki – nuoret työelämään” avustusohjelma. Hanke on alkanut keväällä 2015. Hankkeen tavoitteena on tukea maahanmuuttajataustaisia nuoria koulunkäynnissä, nuorten oma-aloitteisuudessa, elämänhallinnan tukemisessa ja maahanmuuttajataustaisten vanhempien ja koulujen kahdensuuntaisen ymmärryksen ja luottamuksen rakentamisessa. Projektin rahoituskausi on vuosille 2015–2017. Projektissa työskentelee kaksi projektityöntekijää sekä osa-aikainen hallinnosta vastaava työntekijä. Hankkeen taustalla on maahanmuuttajataustaisten nuorten tukitoiminnan tarve toisen asteen koulutuksessa, koska maahanmuuttajataustaisilla nuorilla on keskimääräistä suurempi koulupudokkuus. Erityisesti toisen asteen opiskelijat jäävät usein koulunkäyntiin liittyvissä ongelmissaan helpommin ilman tukea kuin muut oppilaat: alakouluikäisten asioita hoitavat melko kokonaisvaltaisesti luokanopettajat ja muu koulukokoonpano, peruskoulun loppuvaiheessa yläkoulussakin tuen saaminen on yleisempää ja mm. koulunkäyntiavustajia saatetaan käyttää apuna. Peruskoulu on oppivelvollisuus, joka kaikkien tulee suorittaa toisin kuin toisen asteen koulutus.

Toisen asteen koulutuksen eli lukion ja ammatillisen koulutuksen oppilaat saattavat jäädä helpommin ilman koulunkäyntiä tukevia toimia (esim. koulun ulkopuoliseen aikaan sijoittuvaa tukitoimintaa, kuten läksykerhot tai rästäpaja). Kuitenkin on yleisesti tiedossa, että jokaisen on peruskoulun jälkeen syytä suorittaa vähintään yksi tutkinto mahdollistaakseen paremmin työllistymisensä. Myrskylän Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoon perustuvien laskelmien mukaan suomen- ja ruotsinkielisten syrjäytymisriski on 3,7%. Myrskylän mukaan kantaväestön syrjäytyminen on vähentynyt hieman, kun taas vieraskielisten syrjäytymisen määrä on kasvanut. Maahanmuuttajanuorten syrjäytymisriski on yli viisinkertainen kantaväestöön nähden. Esimerkiksi somalinuorista 41% on ilman opiskelupaikkaa, päättötodistusta ja työpaikkaa. Venäläisillä nuorilla vastaava lukema on 11% (siis 4 kertaa parempi tilanne), mutta syrjäytymisriski on venäläisnuorillakin kolminkertainen kantaväestöön nähden. Turun Kanava Nuoriso ry tulee toimeenpanemaan tämän hankkeen kautta toimintoja, jotka auttavat maahanmuuttajanuoria, joiden on vaikea suoriutua arjesta ja opiskelusta. Turun ammatti-instituutin kehitysyksikön selvityksessä ajalla 1.5.2010 - 28.2.2012, joka tehtiin opetushallituksen toimeksiannosta maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ammatillisen peruskoulutuksen tilan selvittämiseksi, käsitellään maahanmuuttajien ammatillisen peruskoulutuksen keskeyttämisen syitä. Selvitys osoittaa, että maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden keskeyttämisten ehkäisemiseksi käytetyt keinot ovat 79% oppilaitoksissa samoja kuin kantaväestön opiskelijoiden kohdalla. Tämä ei ole riittävä toimintatapa ongelman ratkaisemiseksi (Tenna Käpylä, 13.10.2015.)

Aqoon-hankkeen kohderyhmä ovat vieraskieliset maahanmuuttajataustaiset opiskelijat. Nuorten rekrytointi tapahtuu pitkälti paikallisten koulujen kautta, mutta myös yhteisöjen kautta. Aqoon on suunnattu 15 - 29-vuotiaille. Iän yläraja on korkea sen vuoksi, että moni maahanmuuttaja aloittaa koulunkäynnin vasta Suomessa. Aqoon on kohdentanut pääasiallisesti apua tarvitseviksi erityisesti toisen asteen opiskelijat, jotka jäävät helposti lukio- tai ammattiopinnoissaan ilman koulunkäyntiä ja elämänhallintaa tukevaa koulun ulkopuolista tukitoimintaa. Hankkeen ideoinnissa ja tarpeiden esilletuonnissa ovat kohderyhmään kuuluvat nuoret olleet itse aloitteentekijöinä ja nuoret ovatkin itse koko hankkeen alullepanijoita ja

ovat osallistuneet vahvasti hankkeen suunnitteluun. Monet hankkeessa jo mukana olevat oppilaat ovat ensimmäisen vuoden opiskelijoita, joiden opintojen edistymisen seuraaminen mahdollistuu hyvin sen vuoksi, että heillä on opiskeluvuosia vielä edessä.

3 TOISEN POLVEN MAAHANMUUTTAJANUORTEN HAASTEET JA TUEN TARPEET

3.1 Maahanmuuttajataustaisten nuorten syrjäytymisriskit koulutuksesta

Suomen lain mukaan koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Laki myös kieltää syrjimisen iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (Finlex 2015.) Kuitenkin toisen sukupolven vanhempien, kotimaassaan koulutettujen maahanmuuttajataustaisten heikko työllistyminen on ollut pysyvää jo vuosikymmeniä (Peltola 2010, 79). Yhteiskunnan rakenteet vaikuttavat epäsuorasti lähes kaikkeen sen puitteissa tapahtuvaan ja siksi niihin tulee kiinnittää huomiota. Esimerkiksi asioiden tilan saatetaan yleisesti ottaen ymmärtää olevan maahanmuuttajataustan tai yksilön ominaisuuksien aiheuttama, kun todellisuudessa se saattaa olla seurausta yhteiskunnan rakenteiden ja instituutioiden toiminnasta (Markkanen 2010, 138.) Maahanmuuttajataustaisten ihmisten heikompaa työllistymistä ja koulutustasoa ei voida selittää vain kielitaidon tai kulttuurisen kompetenssin puutteella, vaan kysymys on työmarkkinoiden syrjivistä käytännöistä (Peltola 2010, 79.) Muun muassa Markkanen esittääkin artikkelissaan, että maahanmuuttajataustan ja huono-osaisuuden yhteys liittyy juuri yhteiskunnan epätasa-arvoistaviin rakenteisiin, syrjintään, lainsäädäntöön ja sellaisten palvelujen heikkoon saatavuuteen, jotka auttaisivat maahanmuuttajataustaista ihmistä parantamaan asemaansa. Näitä palveluja ovat mm. kielikoulutus, täydennyskoulutus sekä ulkomaisten tutkintojen tunnustamisprosessit (Markkanen 2010, 140-141.)

Myös koulu voi olla osallinen syrjiviin rakenteisiin. Kyse on vallan käytöstä, kun koulutuksen vastuulla on se, kuka on oikeutettu koulutukseen. Valitaanko koulutuksiin esimerkiksi jo paremmassa sosiaalisessa asemassa olevia ihmisiä. Oppilaat mm. valikoidaan koulutuksiin tietyin (usein korkeita arvosanoja suosivin) standardein ja oppimistuloksia arvioidaan tietyin, kaikille samalla tavalla toteutettavin kokein. Tällöin luodaan ihmiselle kuva siitä, että heikko menestyminen johtuu yksilön omista henkilökohtaisista puutteista. Oppilaat, jotka saavat huonompia arvosanoja useasti, saavat myös jatkuvasti negatiivista palautetta koulussa pärjäämisestään. Tämä saattaa vaikuttaa heidän käsitykseen itsestä sekä siitä, kuinka pitkälle kouluttautumista kannattaa jatkaa (Silvennoinen 2002, 58.) Silvennoinen näkee ongelmana sen, että koulutusjärjestelmässä hyviä numeroita, tutkintoja ja oppiarvoja annetaan rajatusti, jolloin oppilaat joutuvat kilpailemaan siitä, kuka saa hyvän numeron. Ensimmäisenä tässä taistelussa kärsivät ne, jotka ovat tulleet koulutukseen heikommista lähtökohdista (Silvennoinen 2002, 57.) Toisen sukupolven voi katsoa olevan tässä suhteessa haavoittuvassa asemassa, jos esim. kielitaito tai valtaväestön arvostama kulttuurinen pääoma on heikompaa kuin etnisesti täysin suomalaisten luokkatoverien. Toisen sukupolven kotoutumiseen avainasemassa on kuitenkin juuri koulutus. Erityisesti Suomessa koulutuksen merkitys on verrattain suuri, kun työssä oppimista arvostetaan suhteessa vähemmän kuin monissa muissa länsimaissa (Kilpi 2010, 112.)

Maahanmuuttajataustaiset nuoret eroavat kantasuomalaisista sekä alemman koulumenestyksensä että suuremman koulupudokkuutensa suhteen (Kilpi 2010, 120). Siksi koulutuksen epätasa-arvoisuuksien selvittäminen ja niihin puuttuminen on tärkeää ja se tuo sekä vastauksia työelämän kysymyksiin ja mahdollisiin eriytyviin työmarkkinoihin (jolloin tietyt ammatit saavat etnisen leiman) sekä antavat yhtäläisiä etenemismahdollisuuksia eri etnisille ryhmille (Martikainen & Hakkonen 2010, 37). Syiden tarkasta määrittelystä ja syy-seuraussuhteiden löytymisestä haastavan tekee kuitenkin sen kontekstisidonnaisuus, monimuotoisuus ja eri tekijöiden välisten vuorovaikutussuhteiden tunnistamisen vaikeus (Markkanen 2010, 134).

Suomessa ja muissa länsimaissa on yleisesti tunnistettu ongelma siitä, että maahanmuuttajataustaisilla on keskimääräistä suurempi todennäköisyys kuulua huono-osaisten joukkoon (Markkanen 2010, 140). Samankaltaisia tuloksia on saatu myös pitkään maahanmuuttajia vastaanottaneissa maissa, kuten Australiassa, Kanadassa ja USA:ssa (Nationalekonomiska föreningen 2016.) Vanhempien menestys vaikuttaa lasten menestymiseen myös maahanmuuttajataustaisilla oppilailla. Mm. Dustmann, Frattini ja Lanzara ovat tutkineet toisen sukupolven koulumenestystä OECD-maissa verraten tuloksia toisen sukupolven vanhempien tuloksiin. He puhuvat mm. sosiaalisesta liikkuvuudesta (intergenerational mobility) ja toteavat, että vanhempien taidot eri kouluaineissa vaikuttavat lastensa tuloksiin (Dustmann ym. 2011, 9-10.)

Paitsi taidot, myös yleinen huono-osaisuus voi Kilven ja Markkasen mukaan periä. Yksi parhaista tavoista auttaa toista sukupolvea menestymään suomalaisessa yhteiskunnassa olisikin heidän mielestään edistää maahanmuuttajanuorten vanhempien pääsyä työmarkkinoille (Kilpi 2010, 126; Markkanen 2010, 141). Tämä seikka tulee esiin myös Dustmannin, Frattinin ja Lanzaran sekä Syvärisen tutkimuksissa. Kummassakin tutkimuksessa todetaan, että sosiaalinen liikkuvuus on yhtälailla ongelma kantaväestön perheissä (Dustmann ym. 2011, 22; Syvärinen, 2011, 85.) Esimerkiksi Sveitsissä ja Hollannissa toisen polven maahanmuuttajista tehtyjen tutkimusten mukaan kuitenkin näyttää, että toisen polven maahanmuuttajat perivät useammin vanhempiensa sosiaalisen aseman kuin etnisesti kantaväestöä edustavat ystävänsä (Bauer & Riphahn 2005, 146; C. van Ours & Veenman 2003, 14). Toinen sukupolvi on erityisasemassa sosiaalisen liikkuvuuden kannalta siksi, että sen ensimmäisen polven vanhemmat ovat valtaväestöä useammin heikossa asemassa. Näin ollen myös toinen sukupolvi on systemaattisesti suuremmassa riskissä olla heikossa asemassa. Vaikka Suomen oppilaalle maksuton koulutusjärjestelmä on huippuluokkaa tasa-arvoisuuden kannalta, se ei silti ole kyennyt poistamaan esimerkiksi huono-osaisuuden periytymistä. Muun muassa sosiaalisen liikkuvuuden kannalta tulisi maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kyetä samantasoisiin koulutuksellisiin ja ammatillisiin asemiin kuin etnisesti suomalaiset toverinsa. Kun sosiaalinen liikkuvuus on toimivaa, voidaan katsoa tasa-arvon toteutuvan ihmisten mahdollisuuksissa. Tällöin vanhempien ja

lasten välisen sosiaalisen aseman välisen korrelaation tulisi lähestyä nollaa eli vanhempien sosiaalisen aseman ei tulisi vaikuttaa lastensa sosiaaliseen asemaan (Syvärinen 2011, 18.)

3.2 Nuorten koulukäynnin tuen tarve ja elämänhallinta

Yleisesti eurooppalainen tutkimus osoittaa, että toinen sukupolvi ei saavuta valtaväestön koulutuksellista ja ammatillista asemaa ja sillä on vaikeuksia työllistyä. Kuten kantaväestölläkin, myös maahanmuuttajataustaisilla lapsilla vanhempien koulutustausta vaikuttaa lapsen koulumenestykseen. Korkeammin koulutettujen vanhempien lapset menestyvät paremmin sekä kouluarvosanoissaan että jatko-opinnoissaan (Martikainen & Haikkola 2010, 18.) Kilpinen toteaa tutkimuksessaan, että maahanmuuttajataustaisten oppilaiden koulutuksen keskeyttämisen syyt vaihtelevat. Osalla oppilaista syyt keskeyttämiseen johtuvat esim. sosiaalisista syistä tai alanvaihdosta (Kilpinen 2009, 50.) Maahanmuuttajaoppilaille opiskelu on usein haastavaa ja vaativaa mm. kielestä johtuen. Lisäksi heidän elämäntilanteisiinsa liittyy usein opintoja vaikeuttavia tekijöitä, kuten haastava perhetilanne, asuntotilanne, taloudelliset syyt, perheestä huolehtiminen ym. Tällöin pienetkin muutokset elämäntilanteessa tai opiskelussa voivat johtaa opintojen keskeytymiseen. Yhtä yksittäistä syytä keskeyttämiseen ei kuitenkaan voida nimetä.

Useat maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret tarvitsevat tukea suomen kielessä. Ongelman tunnistaminen voi olla haastavaa koulutusjärjestelmässä erityisesti toisen sukupolven kohdalla. Usein maahanmuuttajataustaiset tytöt menestyvät huonommin koulussa kuin suomalaiset tytöt, kun mitataan keskiarvoja. Pojilla taas eroa ei juuri ole verrattaessa etnisesti suomalaisia ja maahanmuuttajataustaisia oppilaita. Saattaa olla, ettei maahanmuuttajataustaisilla tytöillä ole yhtä paljon äidinkieleltään suomenkielisiä ystäviä kuin pojilla, mikä taas voi johtaa siihen, ettei maahanmuuttajataustaisten tyttöjen suomen kieli ole yhtä sujuvaa ja siksi myös koulunkäynti kärsii (Kilpi 2010, 124.) Toinen syy ongelmaan saattaa olla se, että opettajat tai vanhemmat eivät näe toisen sukupolven lapsen tai nuoren tarvetta kielelliseen tukeen. Ajatellaan esimerkiksi, että ”hänhän on syntynyt

Suomessa” eikä tällä perusteella ole tarpeen tulla autetuksi valtaväestön kielessä. Lasten ja nuorten kielitaitoa helposti yliarvioidaan, kun arviointia tehdään vain keskustelutaidon perusteella. Koulunkäynnissä tarvitaan kuitenkin monipuolisia tekstitaitoja, joiden kehittyminen kestää useita vuosia. Nuorilla saattaa olla pahimmillaan todella kovia paineita: kielitaito ei ole riittävä koulunkäyntiin, mutta kotona asetetaan kovat odotukset samalla, kun koulu ei tarjoa riittävää tukea. Vanhempien kielitaito on usein huonompi kuin toisen polven lasten ja tällöin myös vanhemmat saattavat yliarvioida lasten kyvyt suomen kielessä. Vanhemmat voivat asettaa lapselle odotuksia esim. lääkäriksi tai lakimieheksi ryhtymisestä, vaikka kielitaito ei riitä peruskoulun suorittamiseen ja lopulta huonot arvosanat voidaan tulkita jopa rasistisiksi. Arviointiperusteiden tulisikin olla selkeitä ja läpinäkyviä, niiden tulisi välittyä vanhemmille ja vanhempiin pidettävään yhteydenpitoon tulisi kiinnittää erityistä huomiota (esim. millä kielellä vanhempia tiedotetaan ja vanhempainillat pidetään) (Latomaa & Suni 2010, 165-166.) Myös opettajien tulisi pystyä tukemaan oppilaita paremmin. Esimerkiksi isot luokkakoot haittaavat tuen tarpeen havaitsemista. Kilpinen mm. toteaa tutkimuksessaan, miten ennen koulusta eroamista oppilaalle on saattanut kertyä paljon poissaoloja, joihin ei olla reagoitu (Kilpinen 2009, 48.) Koulun ja sen henkilökunnan vastuu lapsen ja nuoren koulutuksessa korostuu myös silloin, jos maahanmuuttajataustaisen oppilaan vanhemmat eivät osaa suomen kieltä ja koulutusjärjestelmää niin hyvin, että kykenisivät ohjaamaan lastaan siinä. Nuori on tällöin täysin muiden tietolähteiden varassa, esimerkiksi vertaisryhmien ja koulun tukijärjestelmien (Peltola 2010, 75).

Kieleen liittyvä ongelma on yleisesti myös äidinkielen määrittäminen. Nykyisessä tilastoinnissa ihmisen tulee määrittää itselleen yksi äidinkieli. Tällainen tapa rekisteröidä ei kuitenkaan ole enää järkevää myöhäismodernissa yhteiskunnassa, jossa useat ihmiset ovat monikielisiä. Jos oppilaiden monikielisyys jää näkymättömiin, jää myös koulutuksen järjestäjältä rahoitus saamatta, jolla monikielisten oppilaiden tukitoimia voitaisiin järjestää. Koulujärjestelmän tulisi ottaa huomioon kielivähemmistöihin kuuluvien tarpeet ja tunnustaa muiden kielten ja kielimuotojen arvo. Jos se ei näin tee, on seurauksena helposti toisen sukupolven marginalisaatio, eli kokemus valtavirran ulkopuolelle jäämisestä (Latomaa & Suni

2010, 158-160.) Kielellisen moninaisuuden huomioon ottaminen on kannattavaa myös siksi, että kansainvälisessä tutkimuksessa on huomattu miten toisen ja kolmannen sukupolven oppimistulokset paranevat, kun heidän monikielisyytensä tunnustetaan. Myös heidän metakielellinen tietoisuus, käsitteiden oppiminen, kulttuuritieto sekä monikulttuurinen identiteetti vahvistuvat. Lisäksi globalisoituvan talouselämän kannalta olisi erityisen viisasta saada näkyviin kielivarannot, jota toisella suku-polvella on (Latomaa & Suni 2010, 170; Kilpinen 2009, 50; Markkanen 2010, 135).

3.3 Koulun ulkopuolinen tuki, perhe ja kolmas sektori

Nuorten koulunkäynnin tuen saanti riippuu nuorten kasvuympäristöstä ja tukea antavien tahojen kyvystä nähdä nuorten tuen tarvetta. Nuoren elämässä oman perheen tuki on tärkeää koulunkäynnissä ja tulevaisuuden rakentamisessa. Nuorille on tärkeää perheen antama emotionaalinen ja sosiaalinen turvaverkosto. Maahanmuuttajataustaista perheistä tulevien nuorten kotoa saama tuki vaihtelee paljon. Maahanmuuttajien keskimääräistä suurempi todennäköisyys kuulua niin kutsuttuun huono-osaisten joukkoon on yleisesti tunnistettu ongelma niin Suomessa kuin muissakin länsimaissa (Martikainen & Haikkola 2010, 144.) Helsingin ja Turun yliopistossa tehdyn tutkimuksen mukaan maahanmuuttajataustaisilla nuorilla koulutusvalintoihin vaikuttavat perhe ja perhetausta enemmän, kun taas kantaväestöllä valinnat näyttävät olevan itsenäisempiä (Helsingin yliopisto 2016). Jotkut vanhemmat tai huoltajat eivät pysty tukemaan nuorensa koulukäyntiä ja elämänhallintaa sosiaalisessa kasvuympäristössä. Osalla maahanmuuttajataustaisten nuorten vanhemmilla ei ole kykyä auttaa ja tukea nuoriaan johtuen huono-osaisuudesta, kielitaidottomuudesta tai tietämättömyydestä liittyen eri koulutusmahdollisuuksiin. Jos vanhemmilla ei ole tietoa eri mahdollisuuksista Suomen koulutusjärjestelmässä, on vaikea tukea nuorta koulutuksessa, ammatinvalinnassa tai työllistymisessä.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tehtävä, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksemme tehtävä oli tutkia toisen sukupolven maahanmuuttajataustaisten nuorten haasteita ja tuen tarvetta toisen asteen koulutuksessa. Tutkimuskysymyksemme oli: Mitkä ovat toisen sukupolven maahanmuuttajataustaisten nuorten haasteet ja tuen tarpeet toisen asteen koulutuksessa? Teimme tutkimuksemme Turun Kanava Nuoriso ry:n Aqoon-hankkeen asiakkaina oleville maahanmuuttajanuorille. Hankkeen tärkein kohderyhmä on nuoret, jotka ovat vaarassa keskeyttää koulunkäyntinsä. Aqoon-hankkeen kohderyhmänä ovat kaikki vieras-kieliset maahanmuuttajataustaiset opiskelijat, mutta tutkimuksessamme rajasimme kohderyhmän vain toisen sukupolven maahanmuuttajanuoriin. Aqoon -hankkeen ikähaarukka on asetettu välille 15–29 vuotta, mutta tutkimuksessamme rajasimme ikähaarukan 16–18 vuotiaisiin. Tavoitteemme oli tuottaa Aqoon-hankkeelle lisätietoa siitä, millaista tukea juuri heidän asiakaskuntansa tarvitsee. Aqoon-hanke voi käyttää tutkimuksen tuloksia kehittääkseen toimintaansa.

4.2 Tutkimusmenetelmien valinta ja aineiston hankinta

Käytimme tutkimuksessamme menetelmänä puolistrukturoitua haastattelua. Menetelmä sopi tutkimukseemme, koska pystyimme ottamaan teemat haastatteluun teoriasta, mutta puolistrukturoidulla haastattelulla saimme haastatteluun joustavuutta niin haastateltavan kuin haastattelijankin kannalta. Puolistrukturoidussa haastattelussa, eli teemahaastattelussa, otimme teemat teoreettisista viitekehyksistä. Haastattelukysymykset syntyivät tutkimusongelman pohjalta, jonka jälkeen operationalisoimme teoreettiset käsitteet, teimme haastattelun pää- ja alateemat sekä haastattelukysymykset. Teemoiksi muodostuivat koulunkäynti, perhe, ystävyyssuhteet, Aqoon-hanke ja muut tukiverkostot. Tarkemmin tutkimusteemat ja -kysymykset löytyvät liitteestä 1. Saimme Aqoon-hankkeelta taustatietoa haastateltavista. Taustatiedon hankinta on suositeltavaa teemahaastattelua tehtäessä.

Päädyimme teemahaastatteluun, sillä se sopi aiheisiin, joissa saattaa nousta esille emotionaalisesti arkoja aiheita tai joista haastateltavat eivät ole tottuneet puhumaan (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2015; Virtual Statistics 2015; Salonen 2013, 10.)

Haastattelutilanteessa ensisijaisen tärkeää on pyrkiä luomaan haastateltavan ja haastattelijan välille luottamuksellinen suhde. Haastattelijan tulee kertoa haastateltavalle totuudenmukaisesti haastattelun tarkoituksesta, hänen tulee pitää saamia tietoj luottamuksellisina ja varjeltava haastateltavan anonymiteettiä. Haastattelutilanteessa tulee huomioida myös tilanteen luontevuus. Ensin tulisi vaihtaa muutama sana jostain neutraalista asiasta ja tämän jälkeen tulee erikseen sopia haastateltavan kanssa siitä, että haastattelu aloitetaan. Vuorovaikutus on keskiössä tutkimushaastattelussa, jossa haastattelija ja haastateltava toimivat suhteessa toisiinsa. Empaattinen asenne, yhteisen pohjan luominen ja konkreettiset ja laajat avauskysymykset ovat keinoja luoda luotettavaa suhdetta (Ruusvuori & Tiittula 2005, 24-41).

Kysymysten asetteluun tulee kiinnittää huomiota sekä siihen, miten kannustaa haastateltavaa kertomaan asioista. Haastattelijan rooli on tärkeä, sillä se vaikuttaa vahvasti siihen, mitä haastateltava kertoo tai jättää kertomatta. Myös episteesmiset oikeudet tulee huomioida ja tiedon tulee siis nähdä olevan haastateltavalla. Haastattelijan tulisi olla varovainen tuomasta esiin omaa mahdollista tietoaan puheena olevasta asiasta. Jos haastattelija tekee näin, on vaarana, että haastattelu kääntyykin kiistelyksi. Tärkeintä on, että haastateltava kokee itsensä siksi osapuoleksi, jonka näkemyksistä ja kokemuksista ollaan kiinnostuneita. Haastattelijan tehtävänä onkin tarkkailla haastateltavan odotuksia tilanteen kulusta ja tehtävän jaosta ja tämän mukaan säädellä, miten paljon tuo esimerkiksi omia kokemuksiaan mukaan keskusteluun. Lopuksi on huomioitava se, että myös lopetus hoidetaan hyvin. Haastateltava on valmisteltava tilanteen loppumiseen ja hänen kanssaan sovitaan, mitä jatkossa tulee tapahtumaan (Ruusvuori & Tiittula 2005, 25-45.)

4.3 Tutkimusryhmän valinta ja raja

Tieteellisessä tutkimuksessa tarvitaan aiheen rajausta, jotta tutkimuksesta ei tule pinnallinen. Rajaamisella voidaan myös hallita tutkimusongelmaa paremmin (Kananen 2014, 32-33.) Rajasimme tutkimusryhmän Aqoon-hankeessa oleviin nuoriin, koska tutkimuksemme tulokset on tarkoitettu Aqoon-hankkeen käyttöön. Aqoon-hankkeessa kohderyhmänä ovat kaikki vieraskieliset toisen asteen maahanmuuttajataustaiset opiskelijat, mutta tutkimuksessamme rajasimme kohderyhmän vain toisen sukupolven maahanmuuttajataustaisiin nuoriin. Hankkeen toiminta-alueena ovat Turussa ja Turun lähikunnissa asuvat maahanmuuttajanuoret, joten haastatellut nuoret ovat myös tältä alueelta. Aqoon-hankkeen ikähaarukka on asetettu välille 15–29-vuotta, mutta tutkimusryhmämme rajasimme 16–18-vuotiaisiin. Rajasimme tutkimuksemme ikähaarukkaa sekä tutkittavien taustaa, jotta tutkimuksemme raja

4.4 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi

Tutkimuksessa kerätyt aineistot hyödynsimme tutkimustulosten analysoinnissa. Tutkimuksessa teimme sisällönanalyysiä, joka perustuu tulkintaan ja päättelyyn. Tutkimuksemme on teoriaohjaava, sillä tutkimusteemat ovat päätetty etukäteen. Teoriaohjaavassa analyysissä on tiettyjä etukäteen valittuja teoreettista analyysiä ohjaavia kytkentöjä (Tuomi 2007, 130; Salonen 2013, 10; Tuomi & Sarajärvi 2002, 115.) Tutkimusaineistoa analysoimme tutkimuksen kysymysteemojen mukaisesti. Tutkimusaineistosta esitellään olennaisimmat asiat. Aineistoa kuvai-

lemme niin, että kartoitamme henkilöiden, tapahtumien ja kohteiden ominaisuuksia tai piirteitä kysymysten kuka, missä, milloin, kuinka usein avulla (Hirsjärvi ym. 2009, 145.)

Nauhoitimme haastattelumme nauhurille ja tämän jälkeen kirjoitimme aineiston tekstiksi sanallisesti. Teimme litteroinnin koko haastatteludialogista ja samalla järjestelimme aihealueet haastatteluteeman mukaisesti. Tällöin aineiston purkaminen tallenteista tekstiksi oli samalla jo lukemis- ja analyysivaiheen alku. Haastattelimme kuutta nuorta ja jokaisen haastattelun jälkeen teimme heti haastattelun purun. Litteroimme suoraan tietokoneelle, jotta meillä olisi monipuolisia mahdollisuuksia aineiston analyysiin. Sanasta sanaan kirjoittaminen oli hidasta ja työlästä (Hirsjärvi & Hurme 2011, 140-142.) Tähän asiaan varauduimme tutkimusprosessin aikataulussa. Loimme jokaiselle haastateltavalle teema-aiheelle omat tunnisteet sekaantumisen välttämiseksi. Kävimme myös läpi aiheeseen liittyvää kirjallisuutta analyysia ajattelen.

Aineiston analyysissa noudatimme laadullisen analysoinnin periaatteita. Ensin purimme, erittelimme ja luokittelimme aineistoa haastatteluteemojen alle. Syntyneessä synteessä pyrimme luomaan kokonaiskuvaa ja esitämme tutkittavan ilmiön uudessa perspektiivissä. Käytimme analyysissämme kvalitatiivisen aineiston analyysin kolmivaiheista prosessia, johon kuuluvat olennaisina osina aineiston kuvaus, luokittelu ja yhdistely. Aineiston kuvailussa pyrimme kartoittamaan henkilöiden, tapahtumien ja kohteiden ominaisuuksia tai niiden erityispiirteitä. Tämä tarkoittaa myös sitä, että pyrimme kuvaamaan perusteellisesti tutkimuskohteena olevan ilmiön. Ilmiöiden kuvauksessa on tärkeä sijoittaa ilmiö omaan paikkaan ja aikaan, johon se kuuluu. Asiayhteyttä kuvaava tieto eli kontekstietieto on tärkeää, jotta voitaisiin ymmärtää tapahtuman tai asian laajemman sosiaalisen ja historiallisen merkityksen (Hirsjärvi & Hurme 2011, 143-146; Tuomi & Sarajärvi 2002, 112-113.)

Aineiston luokittelu on olennainen osa analyysia. Se luo pohjan tai kehyksen, jonka varassa haastatteluaineistoa voidaan myöhemmin tulkita, yksinkertaistaa ja tiivistää. Luokittelu on välttämätön kun halutaan yhdistellä aineiston osia ja tyy-

pitellä tapauksia. Jäsensimme nuorten haastattelun perusteella kerättyä aineistoa ja vertailimme aineiston eri osia toisiinsa. Luokittelut pohjautuvat haastattelukysymysten aihepiiriin. Aineiston yhdistelyllä esitämme aineistosta niiden säännönmukaisuutta ja samankaltaisuutta. Lisäksi yhdistelyllä tarkastellaan säännönmukaista vaihtelua ja muista poikkeavia tapauksia. Kvalitatiivisissa tutkimuksissa korrelaatiot osoittavat, että joidenkin ilmiöiden välillä on yhteyksiä (Hirsjärvi & Hurme 2011, 147-149.)

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksessa selvitimme toisen sukupolven maahanmuuttajataustaisen nuorten haasteita ja tuen tarpeita toisen asteen koulutuksessa. Tutkimus tehtiin teemahaastatteluna ja haastatteluteemat olivat:

- Koulu
- Perhe
- Ystävyyssuhteet
- Aqoon-hanke ja
- Muut tukiverkostot

Teemahaastatteluihin osallistui kuusi nuorta, kolme tyttöä ja kolme poikaa. Haastateltavista nuorista tytöistä käytämme nimityksiä T1, T2 ja T3 sekä pojista P1, P2 ja P3. Päädyimme käyttämään nimityksissä kirjainlyhenteitä nuorten anonyymiteetin säilyttämiseksi. Nuoret olivat 16–18-vuotiaita. Neljän haastateltavan äidinkieli oli somali ja kahden arabia. Nuorista yksi kävi ammattikoulussa ja viisi oli lukiossa. Lukiolaisista kaksi oli ensimmäisen vuoden opiskelijoita, yksi toisen vuoden opiskelija ja kaksi olivat kolmannen vuoden opiskelijoita.

5.1 Koulu

Tutkimuksen yhtenä tarkoituksena oli selvittää miten nuorten koulunkäynti sujuu. Yleisesti haastateltavat kokivat koulukäyntinsä mielekkääksi ja pitivät koulunkäyntiä tärkeänä.

”ihan hyvin sujuu, ei se oo niin vaikeet ku kaikki sanoo.” (T2)

”Koko ajan parempaan suuntaan. Alussa oli vaikeaa, haluttiin koko ajan enemmän, ei ollu tottunu siihen yläasteella. Piti tulla koko ajan paremmaks ja näin. Siin oli vähän tottumus, piti tottuu siihen.” (P3)

”Ihan hyvin oikeestaan. Ei oo tullu sillee suurempia vaikeuksia.”(T1)

Haastateltavien kertomuksissa ilmeni, että tyttöjen ja poikien välillä on koulun käynnissä pieniä eroja. Pojilla ilmeni enemmän poissaoloja ja myöhästymisiä koulusta kuin tytöillä aloittaessaan toisen asteen koulutuksen. Tytöillä koulunkäynti oli sujunut alusta asti hyvin.

”Vähän ollut poissaoloja aamuisin. Pitää vähän skarpata ja.. Ensimmäinen jakso ei mennyt niinkään hyvin, toka meni paremmin.” (P2)

”Sujuu nyt huomattavasti paremmin kuin ekal vuodella.”(P3)

Nuoret kertoivat ystävät tärkeäksi asiaksi koulussa. Nuoret kertoivat tärkeäksi mahdollisuuden viettää aikaa ja jutella ystävien kanssa koulussa. Osa haastateltavista myös koki sen vaihteluna ja virkistävänä koulutyön välissä.

”Kavereiden kanssa olemisesta, välitunnilla. Ei tarvitse olla kirjojen parissa koko ajan.” (T2)

”No ystävät ja sit on ne jotkut aineet mist tykkää. Jotkut kurssit. Yks suosikki on toi lakitiedon kurssi.”(T2)

Teemahaastattelujen perusteella 5/6:sta nuoresta oli haasteita matemaattisissa oppiaineissa. Tyttöillä oli hieman enemmän haasteita matemaattisissa oppiaineissa kuin pojilla. Nuoret kertoivat erityisesti fysiikan, kemian ja matematiikan olevan haasteellisia. Yksi haastatteluista kertoi, ettei hänellä ole minkäänlaista haasteita koulun käynnissä tai opiskelussa.

”Mä opiskelin fysiikkaa, mä eka tykkäsin siitä tosi paljon mut sit sen jälkeen ku mä opiskelin enemmän niitä ni sit se oli ihan tosi vaikeet ja sit numerot laski, laski, laski ni sit mä lopetin sen. Se oli aika haastavaa ja sit mitäs vielä.. Kemia, mä en tykkää kemiasta. Ehkä joo..(olisi tarvinnut tukea). Vähän ehkä kiinnostus meni ku se oli vaikeet, nii joo kiinnostus meni.”(T3)

”Matikka, fysiikka, kemia. Ne on ne kolme. No matikka, se on parempi ku fysiikka ja kemia. Ne ei kiinnosta mua niinku sillee hirveesti, mä en tiiä miks.”(T1)

” Kemia ja fysiikka. Ne on vähän vaikeita.”(T2)

Tutkimuksessa ilmeni, että kaikilla nuorilla on kunnianhimoiset tavoitteet jatkokoulutukseen suhteen. Kukaan haastatteluun osallistunut nuori ei kertonut jäävänsä toisen asteen koulutuksen jälkeen työelämäänsä. Jopa neljä kuudesta nuoresta tiesi, mihin jatkokoulutukseen he haluavat hakea. Kahdella nuorella ei ollut vielä selkiytynyt, mihin he haluaisivat jatkaa toisen asteen jälkeen. Kaikki haastatteluun osallistuneet kolmea tyttöä tiesivät, mihin jatkavat lukion jälkeen. Pojilla

oli enemmän epävarmuutta. Yhdellä pojalla oli selkeä ammatti, mihin halusi hakea. Kahdella pojalla ei ollut varmuutta, mihin haluaisivat hakeutua toisen asteen koulutuksen jälkeen, mutta kummatkin kertoivat haluavansa korkeakouluun.

”Joo, mä haluaisin mennä tohon Turun yliopistoon. Sinne opiskelee lakitiedettä. Mut sit sinne niinku englannin kielisel puolel. Opiskella englanniks. Toi yhteiskuntaoppi on just yks ja sit englanti pitäis olla tosi hyvä. Neljäst aineest pitäis saada tosi hyvä.” (T2)

”Joo mä aattelin mennä kauppakorkeaan Helsinkiin.” (T1)

”Varmastikkaan en jää tähän. Pakko lähtee jatko-opiskelee. Mut se suunta mihin erikoistuu ni se on viel vähän auki.” (T1)

Tutkimuksessa yksi haastateltava ilmoitti harkitsevansa välivuoden pitämistä ammatinvalinnan selkeytymisen vuoksi. Nuoret vaikuttivat kuitenkin yleisesti luottavaisilta sen suhteen, että alan valinta tulee selkeytymään toisen asteen koulutuksen aikana.

5.2 Perhe

Kaikkien haastateltujen nuorten perhe oli suurempi kuin mitä suomalaisten perheiden keskokoko yleisesti on (Tilastokeskus 2016). Haastateltavien perheenjäsenten määrä vaihteli 5-12 välillä. Kaikki asuivat perheenjäsentensä kanssa yhteisessä taloudessa. Yksi haastateltava asui vanhemman siskonsa luona, yksi äidin kanssa ja loput äidin ja isän kanssa. Osalla vanhimmat sisarukset olivat muuttaneet jo omaan asuntoon. Kysyttäessä nuorilta, viekö kotityöt paljon aikaa päivästä ja ovatko kotityöt jaettu perheen kesken, vastasivat kaikki, että kotityöt

on jaettu tasapuolisesti perheenjäsenten kesken. Osa tytöistä kuvaili, että perinteisesti heidän kulttuurissaan tytöt tekevät enemmän kotitöitä, mutta heidän perheissään työt on kuitenkin jaettu tyttöjen ja poikien välillä tasapuolisesti.

”Joo, meil on sillee niinku vaiks meil on tyttöi enemmän ja poikii silleen ni meidän kulttuuris sillee et ei pojat tee töitä ja vaiks meil on vaan 4 poikaa ni me tehään sillee et kaikki jaetaan et tasa-arvo on meil kotona ainakin.”(T1)

Yksi haastateltava kuvaili, että hän tekee jonkin verran enemmän kotitöitä, sillä on huomattavasti muita taloudessa asuvia lapsia vanhempi. Nuorten mielestä kotityöt eivät vie paljon aikaa päivästä.

Kysyttäessä haastateltavien vanhempien koulutuksesta ja työllisyydestä, oli vastauksissa paljon hajontaa. Kolme haastateltavaa kertoi äitiensä olleen tai olevan tällä hetkellä äitiyslomalla, joka on estänyt työssä ja koulussa käynnin. Yhden haastateltavan vanhemmat olivat kummatkin kotona tällä hetkellä ja kahdella haastateltavalla kummatkin vanhemmat olivat töissä. Neljä nuorta ei tiennyt vanhempiensa koulutustaustaa. Yksi tiesi, että hänen isällään on korkeakoulututkinto, mutta ei tiennyt minkä alan tutkinto.

”Hänel oli se ongelma, kun hän muutti Suomeen ni mä synnyin niinku ja sit mut piti kasvattaa.” (P1)

”Äiti on, se on moskeijassa töissä ja iskäkin on jossain töissä, mä en muista missä. Äiti on ollu peruskoulu, iskä, siit mä en oo varma, en oo koskaan kysynyt, ainakaa paljon.”(T1)

"Mä en muista millanen koulutus sil on. Kyl se tääl opiskeli jotain mut kauan aikaa sitten." (T3)

Yleisesti nuoret kuvailivat vanhempien odottavan lastensa menestyvän hyvin koulussa. Vanhemmat vaikuttivat vaativan nuorilta paljon ja heillä oli korkeita odotuksia nuorten tulevaisuuden suhteen. Yksi haastateltava kertoi, että Suomessa mahdollisuudet koulutukseen ja työhön ovat paremmat kuin vanhempiensa lähtömaassa, joten vanhemmat myös odottavat sen vuoksi lastensa pärjäävän paremmin. Osa nuorten vanhemmista toivoi nuorten saavan heidän kotimaassaan arvostetut ammatit. Lähes kaikki haastateltavat mainitsivat vanhempien haluavan nuorten kouluttautuvan joko lääkärin tai lakimiehen ammattiin.

"Tosi tosi isoja. (Äiti sanoo) se on aina lääkäri. Niil oli toivomuksena et menisin lukioon. Koska niinku kotimaassa on niinku sillee et lukio on paljon arvokkaampi kun ammattikoulu." (P1)

"Ne haluu et mä menestyn tosi paljon tieksä menestyy ja sillee. Et ei kovin mut sillee ne yrittää kannustaa ja vaatia paljon. Joo, korkeat odotukset." (T1)

Viisi kuudesta nuoresta sanoi saavansa jonkinlaista tukea koulunkäyntiinsä kotoa. Kolme nuorta sai tukea koulukäyntiin vanhemmilta sisaruksilta ja kaksi sai isältä. Tuki oli käytännössä erityisesti apua läksyissä. Yhdellä nuorella ei ollut vanhempia sisaruksia ja eikä hän saanut tukea vanhemmiltaan koulunkäyntiin liittyen. Yksi haastateltava kertoi, ettei vanhemman heikon suomen kielen taidon vuoksi saa apua koulunkäyntiinsä kotoa.

”Kyllä se sillee aina avustaa. Vanhemmat auttavat lukemisessa ja läksyjenteossa. Faija osaa kohtalaisen hyvää suomea.”(P2)

”Joo. Kyl mä sillee niinku, enemmän kyl vanhemmat keskittyy pikku-siin mut kyl mä saan tukee silti mun isoilta siskoilta aika paljon, koska ne on kokenut saman ku mä ni ne tukee siin. Ne auttaa läksyis ja ne auttaa ymmärtämään asiat, ihan kaikenlaist tukee.”(T1)

5.3 Ystävyysuhteet

Haastateltavat kertoivat kaikki, että heillä on sekä maahanmuuttajataustaisia että etnisesti suomalaisia ystäviä. Kaikilla nuorilla oli enemmän etnisesti suomalaisia ystäviä ala-aste iässä kuin nyt. Usea nuori kertoi, että maahanmuuttajataustaisten ystävien määrä on lisääntynyt ylä-asteelta lähtien. Samalla nuoret kertoivat kantaväestöön kuuluvien ystävien määrän vähentyneen. Niillä nuorilla, jotka olivat kasvaneet maahanmuuttajavaltaisella alueella, oli jo pienestä pitäen ollut enemmän maahanmuuttajataustaisia ystäviä. Osa haastateltavista myös kertoi, että maahanmuuttajataustaisten ystävien kanssa on joskus helpompaa, kun tiettyjä, esim. kulttuuriin liittyviä, asioita ei tarvitse selitellä niin paljoa.

”No, ku jos on maahanmuuttajataustainen ni se ymmärtää niinku enemmän asioita jos mä kerron sille ja näin”(T1)

”Ei aina ole helppoa. Monta kertaa joutuu niinku sanomaan et mä oon tosi pahoillani jos mä teen jotain epäkohteliasta mut mä oon syntynyt Suomessa ja kasvanut Suomessa ja mä en tiedä näitä asioita.”(P1)

"Mut ihan näin suomalaisetki ku me ollaan koulussa ja ku mä oon tuntenu ne niinku alakoulust asti."(T2)

Kolme haastateltavaa kertoi, että etnisesti suomalaiset ystävät tulevat koulun kautta, jossa valtaosa oppilaista on etnisesti suomalaisia ja maahanmuuttajataustaiset ystävät he tunsivat kertomiensa mukaan ennemminkin muista paikoista kuin koulusta. Kolme haastateltavaa taas kertoi, että koulussa, jossa he käyvät, on paljon maahanmuuttajataustaisia oppilaita ja siksi myös heidän ystäväpiirissään on paljon maahanmuuttajataustaisia nuoria.

Nuoret olivat pohtineet jonkin verran mihin kulttuuriin he samaistuvat. Puolet nuorista kertoi samaistuvansa omien vanhempiensa kotimaan kulttuuriin. Nämä nuoret olivat myös käyneet vanhempiensa kotimaassa enemmän verrattuna niihin nuoriin, jota eivät kokeneet yhtä suurta samaistumista vanhempiensa lähtömaahan. Nuoret kertoivat silti ulkopuolisuuden tunteesta molemmissa maissa. Kotinaan nuoret pitivät Suomea. Osa nuorista kertoi vanhempien kannustavan nuoriaan monikulttuurisuuteen. Yksi nuori kertoi vanhempien kehottaneen häntä ottamaan molemmista kulttuureista parhaat puolet. Kaksi haastateltavaa kertoi vanhempien muistuttavan erikseen vanhempien lähtömaan kulttuurin merkityksestä.

"Mä oon mietiny tota aika pitkään nytte (onko somalialainen vai suomalainen) tieksä kans."(T2)

"Ne (vanhemmat) sanoo, et ota kummastakin kulttuurista parhaat puolet. Et esimerkiks ne sanoo sillee et suomen kulttuuris on tosi hienoja asioita ja näin."(P1)

”Tietty esim. tääl suomes, se on eri kulttuuri ku meijän maalaisil et.. siel mä oon vähän erilainen ja sit tääl mä oon vähän erilainen.”(T3)

Osa haastateltavista koki saavansa tukea koulunkäyntiinsä ystäviltään. Kolme kuudesta mainitsi, että saa tukea vanhemmilta ystäviltä tai tutuilta, jotka ovat opiskelleet jo pidemmälle.

”Ne on sellasii niinku, mä en sano niit kavereiks, mut sellasii vanhempii joilta saan tukea.” (P1)

”Saan tukea koulunkäynnissä, koska mulla on vanhempiakin kavereita, jotka on käynyt jo ne kurssit ja välillä kysyn välitunneilla ja ne auttaa.” (P2)

5.4 Aqoon-hanke

Neljä kuudesta haastateltavasta kertoi löytäneensä Aqoon -hankkeen, kun oli osallistunut muuhun Turun Kanava Nuorison tiloissa järjestettävään toimintaan. Kaksi haastateltavaa sanoi kuulleensa hankkeesta kaveriltaan. Osa nuorista oli toiminut aktiivisesti yhdistyksessä alusta asti ja tiesivät sen vuoksi Aqoon -hankkeesta. Osa nuorista oli myös osallistunut jo hankkeen suunnitteluun.

”Mä oon ollu täs yhdistykses aiemminki ja työntekijä sano et me tehään tämmönen hanke et ooksä kiinnostunut ja mä olin et voin mä tulla kokeilemaan ja sit mä tykkäsin.” (P1)

Nuoret kokivat, että hankkeen toimintaan oli ollut helppo tulla mukaan ja viisi kuu-
desta haastateltavasta koki, että hankkeen työntekijöitä on helppo lähestyä. Yksi
haastateltava arvioi, että niillä nuorilla, jotka eniten kaipaisivat apua, voi kynnys
osallistua toimintaan olla korkeampi.

*“Joo, no mulle se oli tosi helppoa, mut mä luulen, et niille nuorille
jotka oikeesti tarvii apuu, ni niil voi olla vaikeempaa.” (P1)*

Kaikki haastateltavat mainitsivat saaneensa hankkeen työntekijöiltä tukea. Nuor-
ten mielestä Aqoon-hanke tuki opiskelussa ja he kokivat hyötynensä hank-
keesta. Hanke oli tuonut nuorille lisää tukea koulukäyntiin ja erityisesti kokeisiin
valmistautumiseen.

*“Enimmäkseen tohon koeviikkoon. Täällä voi tehdä läksyjä ja lukea
ja jos ei ymmärrä jotain, niin on opettajat jotka auttaa. On autta-
nut.”(P2)*

*“Kouluun, esimerkiks just jotain matikkaa ja tällast. Ja sit kans
niinku me tehään läksyt tääl ja me opiskellaan oikeesti. Et ei me
vaan niinku olla tieks sillee. Ihan hyvä.” (T3)*

Nuoret kertoivat saaneensa tukea lähinnä eri oppiaineisiin liittyen. Tuen tarpeet
ja muodot vaihtelivat nuorten kesken. Kaksi nuorta kertoi saaneensa apua mate-
matiikassa. Yksi nuori kertoi saaneensa apua esseen kirjoittamiseen ja englannin
kieleen. Yksi nuori taas sanoi saaneensa apua eniten koeviikkoon liittyen. Kysyt-
täessä, millaista tukea he toivoisivat saavansa, mitä eivät vielä ole saaneet hank-
keen kautta, yksi nuorista toivoi parempaa kuvaa tulevaisuudesta. Hän sanoi,

ettei saa tietoa esimerkiksi jatkokoulutusmahdollisuuksista kotoa. Yksi nuori koki tämänhetkisen tuen hankkeelta jokseenkin riittäväksi.

Hankkeessa olleista tytöistä kaksi tyttöä oli saanut uusia ystäviä hankkeen kautta. Kahdella pojalla ystävyysuhteet olivat vahvistuneet. Yksi poika ja yksi tyttö sanoivat, ettei hanke ole vaikuttanut heidän ystävyysuhteisiinsa.

“En, lähestytty enemmän, parempii ystävii on tullu. Tultu paremmiks ystäviks, ennen ei nähty niin paljon. Kaikki tullu enemmän, ennen nähty jalkapallos vaan ja näin, nyt enemmän ollaan vieläkin parempia kavereita” (P3)

“No on tää, mä oon saanu pari uutta kaverii mut en mä sit tiä. Joo. Mä nään kavereita täällä.” (T1)

Nuoret kokivat, että Aqoon-hankkeen työntekijöitä oli helppo lähestyä ja että he luottavat työntekijöihin. Viisi nuorta koki, että hankkeen työntekijöitä voi lähestyä asiassa kuin asiassa ja että hankkeen työntekijät myös auttavat heitä mikäli tarvetta on.

“On. Joo, varmasti joo. Ei pitäis olla mitään, mitä ei vois kysyy. Jollei niinku.. Emmä tiä, mitä nyt, jos on jotain mikä mietityttää ni varmasti he pystyis vastaa siihen.” (P3)

“Joo, on ihan oikeest on. Varmaan kyl joo.” (T3)

Nuorista 5/6:sta kertoi, että he eivät ole saaneet uutta tietoa hankkeen kautta. Nuorten mielestä hanke on enimmäkseen tukenut konkreettisiin koulutehtäviin liittyen.

“Me ei olla niinku käsitelty niitä. Enemmän läksyihin.” (P1)

“Mä en nyt oikeen muista, mut kyl varmaan jotain pientä. Lähinnä tehtäviin liittyen.” (T3)

Nuoret kaipasivat Aqoon-hankkeelta myös tulevaisuuden suuntautumiseen ohjausta ja neuvontaa. Haastatelluista nuorista viisi haluaisi saada lisää tietoa jatkokoulutusmahdollisuuksista ja korkeakouluopinnoista. Yksi näki saaneensa riittävästi tietoa opinto-ohjaajilta koulun kautta. Lisäksi erityisesti pojat kokivat jonkinlaista tarvetta tukeen ajankäyttöön liittyvissä asioissa. Tytöistä kaksi mainitsi tarvitsevansa vinkkejä pääsykokeisiin.

*“Jatkokoulutusmahdollisuudet ja esim. yliopisto-opiskelijat kerto-
maan alavalinnoistaan yms. voisi olla ihan mielenkiintoinen. Esim.
läksyissä, ajankäytössä? No itseasiassa joo. Se tuli aika hyvään ai-
kaan tää hanke. ” (P2)*

*“Joo ois, siit me puhuttiin just yliopisto-opiskelust mut ei niin paljon.
Ois kiva jutella viel siitä et mitä yliopistos on ja ois ihan mukava joku
päivä mennäkki sinne kattoo. Sinne saa kuulemma mennä.” (T2)*

5.5 Muut tukiverkostot

Nuoret eivät saaneet mistään muualta tukea kuin perheiltä, kouluista, ystäviltä ja Aqoon-hankkeelta. P1 sanoi saavansa tukea koulunkäyntiinsä eri taloudessa asuvilta vanhemmilta sisaruksiltaan. P3 arvioi, että Turun säästöt vaikuttavat tuen saantiin koulusta.

“Nyt, ku Turku säästää, ni ennen huomas, et oli enemmän aikaa ja sai tosi paljon tukiopetust, mut nyt on huomannu, et ei lukios oo ainakaan varaa antaa sitä tukiopetusta. Se jäi yhdeks kerraks.” (P3)

”En mä usko et siin on sit mitään muut sen jälkeen. Ei oo varmaan.” (T2)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Koulunkäynti

Pojilla näytti olevan enemmän haasteita toisen asteen koulutuksen alkuvaiheessa, kun he kertoivat mm. myöhästymisistä ja poissaoloista. Myös aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että pojilla on useammin haasteita sitoutua koulutukseen kuin tytöillä (Koulutuksen arviointikeskus 2006; Harju-Luukkainen ym. 2014, 88). Lisäksi poissaolojen ja myöhästymisten yhtenä selittäjänä saattaa olla uudenlaisen opiskelutavan omaksuminen, kun toisen asteen koulutuksessa edellytetään itsenäisempää työskentelyä kuin yläkoulussa. Toisen asteen koulutuksen alku on muutenkin nuorille suuri muutos. Nuoren opiskeluympäristö, uudet opettajat, uudet opiskelijat, vastuullisempi opiskelu ja uusi opiskelutapa voivat aiheuttaa paineita nuorille. Tässä asiassa tärkeänä tukena voivat olla ystävät, jotka haastattelujemme mukaan koettiin erittäin tärkeänä asiana koulunkäynnissä. Ne nuoret, joilla ei ole ystäviä kokevat muita useammin oppimisvaikeuksia sekä koulu-uupumusta. Lisäksi näillä nuorilla oli luvattomia poissaoloja koulusta useammin. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan ilman läheistä ystävää olevat nuoret myös pitävät koulukäynnistä vähemmän, he ovat useammin kiusattuja ja heillä on vaikeuksia tulla toimeen opettajien ja luokkakäyävien kanssa (THL 2015.)

Kouluaineista tutkimuksemme mukaan näyttää siltä, että matemaattiset oppiaineet tuottavat haasteita toisen asteen maahanmuuttajataustaisille oppilaille, kun viisi kuudesta ilmoitti kokevansa matemaattiset oppiaineet haasteellisiksi. Aikaisemmatkin tutkimukset osoittavat, että matemaattiset aineet aiheuttavat haasteita maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille ja tutkimuksemme tukee tätä (Muf-tic 2007, 24; Jyväskylän yliopisto 2014.) Heikompi menestyminen matematiikassa ennustaa jopa 25% maahanmuuttajataustaisista oppilaista rajoittuneita mahdollisuuksia jatkokoulutukseen pääsemiseen ja näin ollen vaikutus saattaa näkyä myös rajoitteina henkilökohtaisessa menestyksessä (Teräs ym. 2010, 90). Tutkimuksessamme kaikki tytöt kertoivat matematiikan haastavaksi. Jyväskylän yliopistossa tehdyssä tutkimuksessa on päädytty tuloksiin, jossa matemaattiset

aineet tuottavat enemmän haasteita maahanmuuttajataustaisille tytöille kuin pojille. Selityksenä saattaa olla tutkimuksen mukaan muun muassa tyttöjen negatiivisempi suhtautuminen ongelmanratkaisuun, lyhytjänteisyys, heikommat käsitykset itsestä sekä korkeampi ahdistuksen taso matematiikan tehtävien ratkaisussa (Harju-Luukkainen ym. 2014, 74-75.) Kuten aiemmin mainitsimme, oppilaan äidinkielen huomioimisesta opetuksessa, saattaisi se olla yksi ratkaisu parempiin tuloksiin matemaattisissa oppiaineissa. Jos oppilaalla olisi mahdollisuus saada opetusta tarvittaessa omalla äidinkielellään, saattaisivat oppimistulokset parantua. Aqoon-hanke toimii tässä asiassa edelläkävijänä, kun hankkeen kautta oppilaalla on mahdollisuus saada tukea omalla äidinkielellään.

Yleisesti ottaen tutkimuksen nuorilla oli kunnianhimoiset tavoitteet koulutuksen suhteen. Sen selvittäminen olisi aiheellista, vastaavatko nuorten taidot heidän tavoitteitaan. Esimerkiksi jos matemaattiset aineet ovat nuorelle haastavia, mutta nuoren suunnitelmissa on hakeutua kauppakorkeakouluun tai lääketieteelliseen koulutukseen, jossa matemaattisia aineita tulisi hallita hyvin, saattaa syntyä haasteita. Tällöin nuorten tulisi saada riittävää tukea matemaattisiin aineisiin saavuttaakseen tavoitteensa. Toinen vaihtoehto on lisätä nuorten tietoa erilaisista koulutusaloista, jotka voisivat paremmin vastata nuoren taitoja, joita hänellä on. Muutenkin tutkimuksessa näytti ilmenevän, ettei nuorilla ollut tietoutta erilaisista koulutusvaihtoehtoista, kun lähes kaikki nuoret nimesivät vain yhden koulutusvaihtoehdon. Pojilla näytti olevan enemmän epävarmuutta tulevaisuuden suhteen kuin tytöillä. Nuoria olisikin hyvä tukea ja ohjata omien vahvuuksien löytämiseen ja sen kautta pohtia sopivia koulutusaloja, joihin jatkaa toisen asteen koulutuksen jälkeen. Kukaan haastatelluista nuorista ei maininnut jäävänsä toisen asteen koulutuksen jälkeen työelämään, joka osittain saattaa johtua siitä, että viisi kuudesta kävi lukiota eikä lukio anna ammattipätevyyttä.

Perhe

Kaikilla nuorilla oli suuri perhe verrattuna suomalaiseen keskivertoperheeseen. Kaksi nuorta kertoi, että heidän molemmat vanhemmat ovat töissä. Kahdella nuo-

rella taas molemmat vanhemmat olivat työttömiä. Neljä nuorta kuudesta ei osannut lainkaan nimetä vanhempiansa koulutusta. Kaksi nuorta osasi kertoa suunnilleen, mitä vanhemmat tekevät työkseen, mutta kyllään haastatteluvalla ei ollut tarkkaa tietoa vanhempien koulutuksesta tai työpaikasta. Haastattelujen perusteella nuorten tietämystä erilaisista työelämän muodoista (esim. palkkatyö, työvoimatoimiston työharjoittelu ym.) näyttäisi olevan aiheellista lisätä sekä sitä, millaisia reittejä erilaisiin työmuotoihin voidaan päätyä.

Vanhempien odotukset nuorten koulu- ja työmenestyksestä vaikuttivat korkeilta. Esimerkiksi lääkärin ammatti nousi esille useassa haastattelussa, kysyttäessä millaiseen ammattiin nuorten vanhemmat toivoivat heidän työllistyvän tulevaisuudessa. Kuten aiemmin mainitsimme Helsingin ja Turun yliopistoissa tehdystä tutkimuksesta, vaikuttaa perhe maahanmuuttajanuorten koulutusvalintaan ilmeisen paljon. Alitolppa-Niitamon, Fågelin ja Säävälän tutkimuksen mukaan monen maahanmuuttajataustaisen perheen tyyli onkin aikuisjohtoista ja ohjaavaa ja vastaavan kuvan saimme myös haastattelujemme pohjalta (Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013, 121; Helsingin yliopisto 2016). Haastattelujen perusteella näytti siltä, että vanhempien odotukset vaikuttivat nuorten omiin tulevaisuuden suunnitelmiin huolimatta siitä, millaisia oppiaineita he pitivät helppoina tai vaikeina tai millaisia vahvuuksia esimerkiksi lääkärin ammattiin tarvitaan. Kuten teoriaosuudessa mainitsimme, vanhempien odotukset saattavat olla korkeita sen vuoksi, että he eivät välttämättä tunne suomalaista koulutusjärjestelmää tai niitä perusteita, joiden kautta eri koulutuksiin valikoidutaan. Myös vanhempien kielitaito asettaa rajoituksia sille, kuinka paljon vanhemmat pystyvät tukemaan lapsen koulunkäyntiä tai tukemaan ammatinvalinnassa (Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013, 120). Olisikin varmasti hyvä, että toisen polven maahanmuuttajataustaisten nuorten vanhemmille selvitettäisiin erilaisia koulutusaloja, joita voi opiskella sekä se, mitä osaamista erilaisiin koulutuksiin vaaditaan. Jos nuorten vanhemmilla ei ole tietoa asiasta, jäävät nuoret helposti ystävien, koulun ja muiden ulkopuolisten toimijoiden varaan tiedon saannissa. Kuten aiemmin tekstissä mainitsimme (mm. Kilpi 2010 ja Markkanen 2010 tutkimuksissa), olisikin tärkeää vaikuttaa myös toisen polven maahanmuuttajataustaisten nuorten vanhempiin sekä heidän tietämykseen koulutusjärjestelmästä, jolloin myös toinen polvi hyötyisi.

Alitolppa-Niitamo, Fågel ja Säävälän tutkimuksessa osa maahanmuuttajataustaisista nuorista eivät nähneet ongelmallisena, jos vanhemmat eivät pystyneet autamaan esimerkiksi kotitehtävissä. He myös totesivat tutkimuksessaan, että nuoret kysyivät vanhemmiltaan jonkin verran kouluun liittyvistä asioista, mutta varsinaista tukea he saivat joltain muulta taholta. Tutkimuksessammekin näytti siltä, että vanhemmilta saatiin lähinnä joihinkin oppiaineisiin liittyvää apua jonkin verran (5/6 nuorta kertoi saavansa jonkinlaista tukea). Vaikutti siltä, että ne nuoret, joilla oli vanhempia sisarusia, saivat enemmän tukea koulunkäyntiin perheeltä.

Nuoret kertoivat, että kotityöt perheessä on jaettu tasaisesti. Tässä tutkimuksessa ei tullut esille eroja poikien ja tyttöjen kotityöstä. Perheen roolit ja tasa-arvo kotitöiden jaossa on nuorten mielestä toteutunut, vaikka osa haastateltavista kertoi, miten esim. somalikulttuuriin yleensä kuuluu se, että tytöt tekevät poikia enemmän kotitöitä.

Ystävät

Ystävyyssuhteet koulussa vaikuttavat nuoren koulunkäyntiin monella eri osa-alueella, esimerkiksi koulumenestykseen, käsitykseen omasta itsestä, sekä motivaatioon oppia uutta (Harju-Luukkainen ym. 2014, 85). Tutkimuksessamme ilmeni, että nuorille ystävät olivatkin tärkeä osa koulunkäyntiä. Kaikki nuoret kertoivat, että heillä on sekä etnisesti suomalaisia että maahanmuuttajataustaisia ystäviä. Maahanmuuttajataustaisia ystäviä pidettiin sen vuoksi tärkeinä, ettei heille tarvitse selittää erilaisia tapoja, jotka saattavat poiketa kantaväestön kulttuurista. Haastatteluissa ilmeni, mitä enemmän oppilaitoksessa on maahanmuuttajataustaisia oppilaita, sitä enemmän myös nuorella on maahanmuuttajataustaisia ystäviä. Lisäksi vaikutti, että tietyissä oppilaitoksissa on enemmän maahanmuuttajataustaisia oppilaita, kun taas osassa ei juuri lainkaan. Kuten teoriassa viittasimme Silvennoisen (2012) tutkimukseen siitä, miten koulu valikoi oppilaat tietyin arvosanoin koulutukseen, tutkimustuloksiemme mukaan näyttäisi myös siltä, että maahanmuuttajataustaiset oppilaat valikoituvat tiettyihin kouluihin.

Kaverit ja opettajat olivat luontevia tahoja kysyä apua kouluun liittyvissä asioissa. Yhteiskunnan tukiverkosto on nähty auttavan nuorten alkuun pääsemissä ja helpottavan nuorten elämää. (Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälän 2013, 108.) Myös tutkimuksemme tulokset puoltavat tätä. 3/6 nuoresta kertoi saavansa tukea itseään vanhemmilta tutuilta tai kavereilta koulunkäyntiin mm. välituneilla. Ne nuoret, joilla oli vanhempia sisarusia, saivat myös tukea koulunkäyntiinsä heiltä.

Identiteetti ja kulttuuritausta

Teemahaastattelujen perusteella identiteetti ja kulttuuritaustan vaikutus niihin nousivat isona teemana esille ja tämän vuoksi päätimme tuoda ne esiin tutkimuksen tuloksiin. Maahanmuuttajanuori tasapainoilee usein kolmen eri kulttuurin välimaastossa nuoren oma, koulun ja kodin kulttuurien välillä (Korhonen & Puukari 2013, 225). Ruotsissa on tehty tutkimusta liittyen toisen sukupolven maahanmuuttajataustaisten nuorten identiteettiin ja kulttuuritaustan kokemukseen. Tutkimuksen mukaan mitä nuorempana ihminen on saapunut uuteen kotimaahan, sitä todennäköisemmin hän kokee identifioituvansa myös siihen. Tällöin vanhempien kulttuuritausta nähtiin lähinnä sukuhistoriana, ei niinkään enää omana identiteettinä. Näin ollen, koska kaikki haastateltavamme olivat Suomessa syntyneitä, voisi olettaa heidän myös kokevan itsensä suomalaisiksi (Mustafa 2008, 8.) Kuitenkin puolet haastatelluista nuorista kertoi samaistuvansa enemmän vanhempiensa kulttuuriin kuin suomalaiseen kulttuuriin. Nämä nuoret olivat myös käyneet vanhempiensa kotimaissa useammin kuin ne nuoret, jotka kokivat samaistuvansa enemmän suomalaiseen kulttuuriin. Nuoret kuitenkin kertoivat, etteivät koe täysin samaistuvansa kumpaakaan kulttuuriin, vanhempiensa lähtömaan kulttuuriin tai suomalaiseen kulttuuriin. Useat tutkimukset Ruotsissa puhuvat saman ilmiön puolesta. Muun muassa, Åsa Andersson, Masoud Kamali sekä Antonios Perdikaris ja Fuat Deniz ovat tehneet Ruotsissa tutkimuksia, joka ovat päätyneet samankaltaisiin tuloksiin. Nuoret ovat perheen, suvun, ystävien, koulukaverien, opettajien ja yhteiskunnan välimaastossa, jossa he eivät ole kiinnittyneet täysin mihinkään yhteisöön (Andersson 2003, 152; Mustafa 2008, 12.) Suomessakin

olisi hyvä selvittää lisää toisen polven maahanmuuttajataustaisten nuorten kokemusta identiteetistään sekä siitä, miten heitä tulisi tukea oman identiteetin löytämisessä.

Kysyttäessä vanhempien odotuksista ja siitä, toivovatko vanhemmat nuorten käyttäytyvän vanhempien kotimaan kulttuurin mukaan, vastasivat nuoret ettei näin olisi. Yksi haastateltava sanoi, että vanhemmat toivovat hänen ottavan kummastakin kulttuurista parhaat puolet. Tutkimusten mukaan kuitenkin (mm. Martikainen ja Haikkola 2010) vanhempien kulttuuri ja arvomaailma, jotka he ovat oppineet sosiaalisatioprosessin kautta, vaikuttavat aina lastensa kasvatukseen. Kuitenkin yhteiskunta, jossa yksilö elää vaikuttaa myös vanhempien kasvatuskäsityksiin. Lisäksi vanhempien kasvatuskäsityksiin vaikuttavat heidän koulutustaso, sosioekonominen asema ja etnisen ryhmän tausta (Martikainen & Haikkola 2010, 48.) Tutkimuksessammekin kävi ilmi, että nuorilla näytti vaikuttavan sekä vanhempien arvot ja kulttuurista että valtakulttuurin arvot ja toimintatavat. Se ilmeni mm. siinä, miten nuoret kertoivat samaistuvansa kumpaakin kulttuuriin osittain, muttei kokonaan.

Aqoon-hanke

Kaikki haastatellut nuoret olivat löytäneet hankkeen toimintaan ystävien tai tuttavien kautta. Kaikki nuoret olivat myös suhteellisen hyvin koulussa pärjääviä ja jatkossa kehitysehdotuksena hankkeessa saattaisi olla hyvä pohtia sitä, ovatko ne nuoret löytäneet jo hankkeen toimintaan, jotka ovat todellisessa vaarassa pudota koulutuksesta. Viisi kuudesta haastateltavasta koki, että hankkeen työntekijöitä on helppo lähestyä asiassa kuin asiassa. Tuki, jota nuoret kertoivat saaneensa hankkeen kautta, liittyi kuitenkin lähinnä erilaisiin koulutehtäviin ja läksyihin. Jatkossa kehitysehdotuksena hanke voisikin keskittyä resurssien puitteissa myös laajemmin nuorten koulutussuunnitelmiin ja niiden tukemiseen. Lisäksi ajankäyttöön liittyviä asioita voisi hankkeen kautta käsitellä, kun erityisesti pojat kokivat, että ajanhallintaan olisi tuelle tarvetta. Nuorten tieto eri koulutusvaihtoehtoista tuntui olevan jokseenkin niukkaa ja myös tähän hanke voisi olla tukena ja lisätä nuorten tietoisuutta erilaisista koulutusmahdollisuuksista ja koulutusväylistä. Ystävyysuhteiden kannalta hanke on näyttänyt onnistuvan. Kaikki

haastateltavat kertoivat joko saaneensa uusia ystäviä tai he kertoivat ystävyys-suhteidensa parantuneen hankkeen aikana. Haastatteluissa ei ilmennyt, että nuoret olisivat saaneet mistään muusta kolmannen sektorin toimijalta tukea, kuin Aqoon-hankkeelta. Hankkeen voi siis nähdä olevan tarpeellinen toimija vastaamaan nuorten koulutukseen liittyvään tuen tarpeeseen.

Tutkimuksemme mukaan näyttää siltä, että toisen polven maahanmuuttajataustaisten nuorten suurimpina haasteina nousi esille se, etteivät he saaneet työelämään ja koulutukseen liittyvää tietoa kotoa, vaan jäivät muiden tahojen, kuten koulun ja Aqoon-hankkeen varaan tiedon saamisessa. Lisäksi nuorille pitäisi tarjota enemmän tietoa siitä, millaisia taitoja erilaisiin koulutusaloihin vaaditaan. Haasteena nuorilla näytti olevan myös kulttuurisen identiteetin löytäminen. Näihin tuen tarpeisiin liittyen nuorille tulisi antaa enemmän tietoa ja ohjata heitä löytämään heille sopiva koulutusväylä. Nuoret tarvitsevat myös tukea löytääkseen itselleen sopivan koulutusalan ja ammatin. Nuorten tulisi itse saada löytää itseään kiinnostava ala, ilman perheen vaikutusta asiaan. Näin nuori voi menestyä parhaalla mahdollisella tavalla, kun sitoutuminen koulutukseen on parempaa, kun on itse valinnut koulutusalan. Haastatelluilla nuorilla oli kaikilla halu menestyä ja päästä jatkokoulutukseen. Tukemalla nuoria heillä on hyvät mahdollisuudet myös menestyä elämässään.

7 POHDINTA

7.1 Tavoitteiden ja menetelmien valinnan tarkastelu

Tutkimuksen tavoitteet ja käytetyt menetelmät toimivat mielestämme hyvin. Tee-mahaastattelulla saimme kerättyä riittävästi ja monipuolisesti aineistoa ja se sopi tutkimuskysymykseemme. Haastattelutilanne oli luonteva, luottamuksellinen ja vuorovaikutteinen. Nuoret vaikuttivat tulevan haastatteluun sillä mielellä, että he halusivat kertoa, mitä ajattelevat tutkimukseen liittyvistä kysymyksistä. Aineiston käsittelyssä ja analysoinnissa toimimme teoriakirjallisuuden ja ohjeiden mukaisesti. Tutkimuksen rajaus toisen sukupolven maahanmuuttajiin oli hyvä, sillä kohderyhmäämme liittyviä tutkimuksia ei ole Suomessa aiemmin tehty paljon. Myös rajaus tähän ikäryhmään ja toiseen sukupolveen tekee tutkimuksen aiheesta mielenkiintoisen. Lisäksi aihe on ajankohtainen, kun toisen polven maahanmuuttajataustaisten nuorten joukko lisääntyy jatkuvasti Suomessa. Se, että aiheesta ei ole tehty paljon tutkimusta Suomessa asetti meille haasteita löytää kotimaista tutkimusmateriaalia. Yleisesti tutkimusprosessi sujui kuitenkin hyvin. Prosessia on helpottanut se, että suunnittelimme jo tutkimuksen alkuvaiheessa välietappeja sekä aikataulun, jonka mukaan etenimme. Tutkimusprosessin aikataulu tosin hie-man venyi suunnitellusta johtuen erilaisista työelämän kiireistä ja yhteisen aika-
taulun sovittamisesta. Kokonaisuudessaan mielestämme tavoitteet ja käytetyt menetelmät onnistuivat hyvin.

7.2 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointi

Tutkimuksemme oli laadullinen tutkimus ja laadullisen tutkimuksessa objektiivisuus on haasteellista. Tutkimuksessa objektiivisuus on tärkeää, jotta tutkittavan asiaan tai tutkimustulokseen ei vaikuttaisi tutkijan omat näkemykset ja mielipiteet. Koemme, että tutkimuksemme on onnistunut kohtalaisen hyvin kokonaisuudessaan. Teimme alusta asti huolelliset suunnitelmat, jonka mukaan toteutimme tut-

kimuksemme. Hyvän teoreettisten perehtymisen jälkeen laadimme tutkimuskysymykset ja toteutimme haastattelut. Tutustuimme ensin nuoriin ja kerroimme tutkimuksestamme ja tulevista haastatteluista. Huomioimme myös suunnitelmassa tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat tekijät kuten haastattelupaikat, kestot, haastattelijoiden arvioinnit ja tilanteeseen vaikuttavat muut tekijät. Sovimme nuorten kanssa haastatteluajoista ja haastattelut pidimme rauhallisessa ja nuorille tutussa ympäristössä. Selvitimme myös nuorille tutkimuksen tarkoituksen. Haastattelut olivat vapaaehtoisia ja haastateltaville kerrottiin mahdollisuudesta keskeyttää haastattelu sekä vastaamatta jättäminen. Haastattelutilanteessa pyrimme luomaan luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen ja pyrimme avoimesti keskustelemaan nuorten kanssa. Kaikissa työvaiheissa pyrimme noudattamaan hyvää tieteellistä tutkimuskäytäntöä sekä olemaan kaikissa asioissa tarkkoja ja huolellisia. Pyrimme myös laadullisen tutkimuksen tavoin tuomaan mahdollisimman hyvin haastateltavien näkökulmaa esiin (Hirsjärvi & Hurme 2011, 18-20.)

Vaikutti siltä, etteivät haastatellut nuoret olleet varsinaisessa vaarassa pudota koulutuksesta ja tämä saattaa vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa myös se, vastasivatko haastateltavat todella rehellisesti vai esimerkiksi sosiaalisten normien mukaan tai sen, mitä he ajattelivat haastattelijoiden haluavan heidän vastaavan. Esimerkiksi yksi haastateltava kertoi, että hänellä ei ole minkäänlaisia haasteita koulunkäynnissä ja kuitenkin hän on Aqoon-hankkeen kautta saanut tukea koulunkäyntiinsä erilaisissa asioissa. Myös se, vastasivatko nuoret esimerkiksi vanhempien odotuksista liittyen kulttuuriin ja nuorten identiteettiin rehellisesti, on epävarmaa, kun kyse on henkilökohdaisesta ja hieman arastakin aiheesta.

7.3 Jatkotutkimuksen ideat

Tutkimuksemme aihe on ajankohtainen ja siksi mielenkiintoinen. Maahanmuutto on ollut viimeaikoina iso keskustelun aihe. Julkisuudessa keskustelua on käyty mm. liittyen kotoutumiseen ja kotouttamiseen, maahanmuuttajien työllistymiseen

ja koulutukseen, nuorten syrjäytymiseen, radikalisoitumiseen ja maahanmuuttajataustaisten identiteetikriisiin sekä oman paikkansa löytämiseen yhteiskunnassa. Suomessa maahanmuutto ilmiönä on nuori ja maahanmuuttajien määrä on pieni verrattuna esimerkiksi Englantiin tai Ruotsiin. Maahanmuuttajien ja toisen sukupolven maahanmuuttajataustaisten määrä tulee kuitenkin Suomessakin kasvamaan tulevaisuudessa. Toisen polven maahanmuuttajataustaisiin nuoriin liittyvää tutkimusta on tehty hyvin vähän Suomessa, vaikka tarvetta tutkimukselle varmasti olisi.

Tutkimuskohteena ollut toisen sukupolven maahanmuuttajataustisten nuorten koulukäynnin haasteet ja tuen tarpeet ovat moniselitteisiä. Nuoret osoittivat tutkimuksessa omaa identiteetikriisiään ja samaistumisen puutteita. Mielestämme tämän ja muiden kysymysten tutkiminen olisi tärkeää, jotta löydettäisiin erilaisia keinoja tukea nuoria näissä haasteissa. Jatkotutkimusta ajatellen olisi myös hyvä tehdä tutkimusta, jossa vertailtaisiin nuorten omaa kokemusta koulutuksessa pärjäämisestä sekä heidän arvosanojaan sekä sitä, miten nuoren kertoma vastaa heidän todellista menestymistä koulussa. Vaikuttaa myös siltä, että maahanmuuttajataustaisilla nuorilla on hyvin paljon samoja haasteita kuin kantaväestönkin nuorilla (esim. omien taitojen löytäminen ja niiden hyödyntäminen ammatinvalinnassa, uudenlaisen oppimistavan omaksuminen toisen asteen koulutuksessa). Jatkotutkimuksena olisikin hyvä pureutua niihin asioihin vieläkin syvemmin, jotka tuottavat haasteita erityisesti maahanmuuttajataustaisille nuorille, esimerkkinä se, ettei kykene samaistumaan täysin mihinkään kulttuuriin ja millaisia haasteita se mahdollisesti luo.

LÄHTEET

Alitolppa-Niitamo, A.; Fågel, S.; Säävälä M. 2013. Olemme muuttaneet ja kotoutumme. Helsinki. Kirjapaino Fram.

Andersson, Å. 2003. Inte samma lika. Identifikationer hos tonårsflickor i en multi-etnisk stadsdel. Stockholm: Symposion.

Bauer, P. & Riphahn R. 2005. Heterogeneity in the intergenerational transmission of educational attainment: evidence from Switzerland on natives and second-generation immigrants. Berlin: Springer-Verlag.

C. van Ours, J. & Veenman, J. 2003. The educational attainment of second-generation immigrants in the Netherlands. Berlin: Springer-Verlag.

Dustmann, C.; Frattini, T.; Lanzara G. 2011. Educational Achievement of Second Generation Immigrants: An International Comparison. Lontoo: Centre for Research and Analysis of Migration Department of Economics, University College London Drayton House.

Finlex. 2016. Nuorisolaki. Viitattu 18.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=nuorisolaki>

Finlex. 2015. Yhdenvertaisuuslaki. Viitattu 24.11.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Harju-Luukkainen, H.; Nissinen, K.; Sulkunen, S.; Suni, M.; Vettenranta, J. 2014. Avaimet osaamiseen ja tulevaisuuteen. Selvitys maahanmuuttajataustaisten nuorten osaamisesta ja siihen liittyvistä taustatekijöistä PISA 2012 –tutkimuksessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Helsingin yliopisto. 2016. Maahanmuuttajataustaisten nuorten toisen asteen koulutusvalinnat. Viitattu 7.4.2016. http://blogs.helsinki.fi/transit-okl/files/2015/11/Maahanmuuttajien_valinnat.pdf

Helsingin yliopisto. 2016. Syrjäytymisen syyt ja seuraukset Suomessa. Viitattu 14.4.2016. http://www.kiipula.fi/easydata/customers/kiipula/files/kuntoutuspalvelut/seminaari_17-02-2011/syrjaytymisen_syyt_ja_seuraukset.pdf

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Tallinna: Raamatutrukikoda. Oy Yliopistokustannus, HYY yhtymä.

Hämäläinen, K. & Sarvimäki, M. 2011. Vaikuttavaa kotouttamista. Hyvinvointikatsaus 2/2011.

Jalonen, T. 2001. Suomalainen koulu ja kulttuuri. Tampere. Tammer-paino Oy.

Jyväskylän yliopisto. 2016. Kolmas sektori. Viitattu 18.4.2016 <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>

Jyväskylän yliopisto 2014. Maahanmuuttajataustaisten nuorten matematiikka-osaaminen selkeästi muita oppilaita heikompaa. Viitattu 27.3.2016. <https://www.jyu.fi/ajankohtaista/arkisto/2014/08/tiedote-2014-08-08-09-14-49-363230>

Jyväskylän yliopisto. 2016. Monikulttuurisuus. Viitattu 12.4.2016. <https://www.jyu.fi/mclinic/mover/teoria/monikulttuurisuus.php>

Kajaanin ammattikorkeakoulu 2015. Keskeiset käsitteet. Viitattu 2.12.2015. <https://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Kasitteet>

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Suomen yliopistopaino oy –Juvenes Print.

Kilpi, E. 2010. Toinen sukupolvi peruskoulun päättyessä ja toisen asteen koulutuksessa. Teoksessa: Martikainen, T. & Haikkola L. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Sivut: 110-132.

Kilpinen, J. 2009. Maahanmuuttajien ammatillisen peruskoulutuksen keskeyttämisselvitys. Tampere: Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy.

Korhonen, V. Puukari, S. 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Juva: Bookwell Oy.

Koulutuksen arviointikeskus. 2006. Tyttöjen ja poikien väliset erot. Viitattu 15.4.2016. http://www.helsinki.fi/cea/fin/Oppimaan_oppiminen/Tutkimustuloksia/Tyttojen_ja_poikien_valiset_erot.html

Latomaa, S. & Suni, M. 2010. Toisen sukupolven kielelliset valinnat. Teoksessa: Martikainen, T. & Haikkola L. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Sivut: 151-174.

Markkanen, S. 2010. Toisen sukupolven koulumenestyksen ymmärtäminen ja tutkiminen Suomessa. Kilpi, E. 2010. Toinen sukupolvi peruskoulun päättyessä ja toisen asteen koulutuksessa. Teoksessa: Martikainen, T. & Haikkola L. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Sivut: 133-148.

Martikainen L. 2007. Minä nuori mies. Kuopio: Oy Unipress Ab.

Martikainen T. & Haikkola L. 2010. Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Muftic, M. 2006. Språkets betydelse i matematikundervisningen -jämförelse mellan ämnet matematik och svenska. Växjö: Växjö Universitetet.

Mustafa, A. 2008. Bland kulturer. En studie om andra generationen invandrades kulturtillhörighetskriser och dess betydelse för deras identitetsskapande processer. Norrköping: Linköpings universitet.

Nationalekonomiska föreningen. 2016. Hur går det med invandrarnas barn? Viitattu 27.3.2016. https://www.researchgate.net/profile/Jan_Ekberg/publication/253845783_Hur_gar_det_fr_invandrar-nas_barn/links/00b495305edf34ffb1000000.pdf

Peltola, M. 2010. Ulossuljettu keskiluokka? Maahanmuuttajataustaiset nuoret, perhe ja yhteiskunnallinen asema. Teoksessa: Martikainen, T. & Haikkola L.

(toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Sivut: 66-83.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. Suomen koulutusjärjestelmä. Viitattu 1.4.2016. <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/?lang=fi>

Opetushallitus. 2016. Kasvatus, koulutus ja tutkinnot. Viitattu 29.03.2016. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot

Ruusvuori, J. & Tiittula L. 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilaneet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Sahlberg, P. 2015. Suomalaisen koulun menestystarina. Latvia: Jelgava Printing House.

Salonen, K. 2013. Näkemyksiä tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI –henkilöstölle. Tampere: Juvenes Print Oy.

Silvennoinen, H. 2002. Koulutus marginalisaation hallintana. Helsinki: Gaudeamus.

Syvärinen, S. 2011. Mahdollisuuksia tasa-arvoon? Perhetaustan vaikutus toisen polven maahanmuuttajien yhteiskunnallisen menestyksen mahdollisuuksiin Suomessa. Viitattu 23.11.2015. <http://sosiaalipoliittinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2012/10/Pro-gradu-Hyvarinen1.pdf>

Tammilehto, M. 2009. Saatesanat. Teoksessa: Kilpinen, J. 2009. Maahanmuuttajien ammatillisen peruskoulutuksen keskeyttämisselvitys. Tampere: Juvenes Print - Tampereen Yliopistopaino Oy.

Teräs, M.; Lasonen, J.; Sannino, A. 2010. Maahanmuuttajien lasten siirtymät koulutukseen ja työelämään. Teoksessa: Martikainen, T. & Haikkola L. (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Sivut: 85-109.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015. Ettei kenenkään tarvitsisi olla ilman ystävää. Ystävättä olemisen yhteys nuorten hyvinvointiin liittyviin tekijöihin. Viitattu 8.4.2016 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126930/URN_ISBN_978-952-302-524-0.pdf?sequence=1

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus. Maahanmuuttajat. Viitattu 18.4.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/vaestoryhmat/maahanmuuttajat>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Syrjäytymisen juurilla. Miten lasten ja nuorten hyvinvointia voidaan vahvistaa. Viitattu 7.4.2016. http://www.oulu.fi/sites/default/files/Paananen_esitys_281113.pdf

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Vammaispalvelujen käsikirja. Vertaistuki. Viitattu 15.4.2016. <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/vertaistuki>

Tilastokeskus. 2016. Koulutus. Viitattu 18.4.2016. <http://www.stat.fi/meta/kas/koulutus.html>

Tilastokeskus. 2014. Vieraskieliset. Viitattu 29.3.2016 <http://tilastokeskus.fi/tup/maahanmuutto/index.html/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset>

Turun kaupunki. 2014. Viitattu 27.03.2016. <https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//0209.pdf>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Latvia: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Virtual Statistics 2015. Puolistrukturoitu haastattelu. Viitattu 2.12.2015. <https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/02/>

TEEMAHAASTATTELULOMAKE

Perustiedot

Ikä?

Sukupuoli?

Äidinkieli? Kotona käytetty/käytetyt kielet?

Koulu

Missä koulussa olet?

Miten koulunkäynti nyt sujuu?

Mistä asioista pidät koulussa?

Mitkä asiat koulussa ovat haastavia, miksi? Minkä vuoksi?

Missä aineissa koet olevasi hyvä?

Missä aineissa koet tarvitsevasi tukea?

Mitä suunnitelmia sinulla on sen jälkeen, kun olet valmistunut? Oletko suunnitellut jatkavasi opintoja toisen asteen koulutuksen jälkeen?

Perhe

Millainen perhe sinulla on?

Millaisia kotitöitä teet/ miten työt on jaettu perheen kesken?

Mitä vanhempasi tekevät? Millainen koulutus heillä on?

Asettavatko vanhemmat sinulle odotuksia koulutuksen suhteen?

Koetko saavasi tukea koulunkäyntiin kotoa? Keneltä ja millaista tukea saat?

Ystävyysuhteet

Onko sinulla etnisesti suomalaisia ystäviä? Onko sinulla maahanmuuttajataustaisia ystäviä? Onko sinulla enemmän suomalaisia vai maahanmuuttajataustaisia ystäviä?

Miten ystäväsi menestyvät koulun käynnissä? Saatto ystäviltäsi tukea koulunkäynnissä? Millaista?

Ajankäyttö:

Miten paljon sinulla jää aikaa koulutyölle?

Identiteetti:

”Nyt, kun ollaan juteltu perheestä ja koulusta ym. niin koetko samaistuvasi enemmän suomalaiseen kulttuuriin vai etniseen taustaasi?”

Haluavatko vanhempasi, että käyttäydyt perheen kulttuurin mukaan?

Agoon –hanke

Mistä sait tiedon Agoon –hankkeesta?

Koetko, että Agoon –hankkeen toimintaan oli helppoa tulla mukaan?

Millaista tukea olet saanut Agoon –hankkeelta? Oletko saanut tarvitsemaasi tukea osallistuttuasi hankkeen toimintaan? Millaista?

Onko Agoon –hanke ollut hyödyksi kaverisuhteidesi kannalta? Näetkö esim. ystäviäsi hankkeen kautta?

Koetko, että hankkeen työntekijöitä on helppo lähestyä erilaisiin asioihin liittyen?

Oletko saanut uutta tietoa hankkeen kautta? Millaista?

Mistä asioista haluaisit lisää tietoa hankkeelta? Esim. jatkokoulutusmahdollisuuksista, koulutusaloista ym?

Muut tukiverkostot

Saatko muualta tukea koulunkäyntiisi? Millaista?

Millaista tukea olisit tarvinnut aiemmin kouluun liittyvissä asioissa? Esim. läksyissä, ajankäytössä?

Millaista tukea toivoisit saavasi jatkossa? Esim. suomen kieleen, ajankäyttöön, läksyihin liittyen?